

**ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА
(Інформаційно-аналітичний дайджест)**

Випуск 4 (2018)

(жовтень – грудень 2018 р.)

Київ – 2018

УДК 341:061.1ЄС

Р45

СЕРІЯ «РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА»

*Серію рекомендовано до друку (опублікування на сайті)
Вченою радою Інституту законодавства
Верховної Ради України (Протокол № 9 від 26 жовтня 2006 р.)*

Реферативний огляд європейського права : інформаційно-аналітичний дайджест / Вип. 4 (2018) (жовт. – груд. 2018 р.) – К., 2018. – 76 с.

Серію «Реферативний огляд європейського права» запроваджено в Інституті законодавства Верховної Ради України з метою оперативного системного інформування державних органів, наукових установ та громадськості щодо прийняття європейських законодавчих актів, розвитку європейської правової доктрини та практики Європейського суду з прав людини.

Серію розраховано на народних депутатів України, депутатів місцевих рад, працівників секретаріатів комітетів і фракцій Верховної Ради України, помічників-консультантів народних депутатів України, а також фахівців, які працюють у сфері адаптації національного законодавства до норм європейського права.

УДК 341:061.1ЄС

РЕЗЮМЕ ВИПУСКУ

У першому розділі реферативного огляду подаються анотації новоухвалених актів Ради Європи. У зазначений період її увагу привернули, зокрема, питання радикалізації серед громад мігрантів та діаспор в Європі, ядерна безпека в Європі, роль національних парламентів в успішному проведенні децентралізації, захист і сприяння розвитку мов жестів в Європі, сприяння руху зарубіжних студентів в межах Європи.

Серед нових документів ЄС, огляду яких присвячено другий розділ, – акти, що стосуються, зокрема: співробітництва із Агентством з питань аеронавігаційної безпеки в Африці та Мадагаскарі щодо розвитку супутникової навігації і надання супутніх послуг; митних питань при визначенні понять «продукція, що походить із держав-членів» та методів адміністративного співробітництва держав-членів ЄС; обмежувальних заходів проти розповсюдження і використання хімічної зброї; доповнення досліджень та інновацій в рамках програми «Горизонт – 2020»; порядку використання, функціонування та введення даних до Шенгенської інформаційної системи тощо.

Новоухвалені документи Європейського Парламенту та Ради стали основою для створення Європейського спільного підприємства високопродуктивних обчислень та встановлення правових рамок для функціонування Європейського корпусу солідарності.

Окремі документи інституцій Союзу стосуються запровадження, функціонування і використання Шенгенської інформаційної системи (ШІС) у сфері прикордонних перевірок, внесення змін до Конвенції, що застосовуються до Шенгенської угоди.

Третій розділ збірника присвячено практиці Європейського суду з прав людини за скаргами проти України. За жовтень – грудень 2018 року ЄСПЛ ухвалив 6 рішень щодо України (з них 5 – англійською, 1 – французькою мовою). Вони стосувалися порушення прав громадян на заборону катування (ст. 3), свободу та особисту недоторканість (ст. 5), справедливий суд (ст. 6), ефективний засіб юридичного захисту (ст. 13), заборону дискримінації (ст. 14) та захист права власності (ст. 1 Протоколу 1 до ЄКПЛ). Загалом у 2018 році Європейський суд з прав людини ухвалив 22 рішення за скаргами проти України (для порівняння: у 2017 р. – 28 рішень, у 2016 р. – 39, у 2015 р. – 36, у 2014 р. – 40, у 2013 р. – 69, у 2012 р. – 71, у 2011 р. – 105, у 2010 р. – 109, у 2009 р. – 126, у 2008 р. – 110, у 2007 р. – 108).

Четвертий розділ огляду містить матеріали стосовно запровадження Європейської системи туристичної інформації та авторизації, ідеї формування єдиної європейської армії, концепції регіонального розвитку ЄС та роботи технологій на користь демократії.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ	8
I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ.....	10
ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ	10
<i>Резолюція 2238 (2018) від 10 жовтня 2018 року «Радикалізація громад мігрантів та діаспор в Європі»</i>	<i>10</i>
<i>Резолюція 2240 (2018) від 10 жовтня 2018 року «Необмежений доступ Ради Європи та органів Організації Об'єднаних Націй з прав людини до держав-членів, включаючи «сірі зони».....</i>	<i>11</i>
<i>Резолюція 2241 (2018) від 11 жовтня 2018 року «Ядерна безпека в Європі».....</i>	<i>12</i>
<i>Резолюція 2242 (2018) від 11 жовтня 2018 року «Роль національних парламентів в успішному проведенні децентралізації».....</i>	<i>14</i>
<i>Рекомендація 2143 (2018) від 23 листопада 2018 року «Захист і сприяння розвитку мов жестів в Європі».....</i>	<i>15</i>
<i>Резолюція 2247 (2018) від 23 листопада 2018 року «Захист і сприяння розвитку мов жестів в Європі».....</i>	<i>16</i>
<i>Резолюція 2250 (2018) від 23 листопада 2018 року «Сприяння руху зарубіжних студентів в межах Європи».....</i>	<i>18</i>
II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	21
<i>Рішення Ради (Євросоюз) 2018/1603 від 18 вересня 2018 року про укладення від імені Союзу Угоди про співробітництво між Європейським Союзом та Агентством з питань аеронавігаційної безпеки в Африці та Мадагаскарі щодо розвитку супутникової навігації і надання супутніх послуг у сфері компетенції ASECNA щодо цивільної авіації.....</i>	<i>21</i>
<i>Рішення Ради (Євросоюз) 2018/1486 від 28 вересня 2018 року щодо позиції Європейського Союзу у Підкомітеті з митних питань, створеному згідно з Угодою про асоціацію між Європейським Союзом і його державами-членами, з одного боку та Україною, з іншого, стосовно заміни Протоколу I до Угоди щодо визначення поняття «продукція, що походить із держав-членів» та методів адміністративного співробітництва, новим протоколом, що стосується Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження..</i>	<i>22</i>

<i>Регламент Ради (Євросоюз) 2018/1488 від 28 вересня 2018 року про створення Європейського спільного підприємства високопродуктивних обчислень.....</i>	<i>24</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2018/1475 Європейського Парламенту та Ради від 2 жовтня 2018 року, що встановлює правові рамки для функціонування Європейського корпусу солідарності та вносить зміни до Регламенту (Євросоюз) № 1288/2013, Регламенту (Євросоюз) № 1293/2013 і Рішення № 1313/2013/Євросоюз</i>	<i>25</i>
<i>Регламент Ради (Євросоюз) 2018/1542 від 15 жовтня 2018 року щодо обмежувальних заходів проти розповсюдження і використання хімічної зброї.....</i>	<i>27</i>
<i>Рішення Ради (СЗБП) 2018/1544 від 15 жовтня 2018 року щодо обмежувальних заходів проти розповсюдження і використання хімічної зброї</i>	<i>28</i>
<i>Регламент Ради (Євратом) 2018/1563 від 15 жовтня 2018 року, що стосується Дослідницько-навчальної програми для Європейського Співтовариства з атомної енергії (2019–2020 рр.), яка доповнює рамкову програму у сфері досліджень та інновацій «Горизонт – 2020», а також скасування Регламенту (Євратом) № 1314/2013.....</i>	<i>29</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2018/1805 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року про взаємне визнання постанов про заборону арешту та конфіскації майна.....</i>	<i>30</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2018/1806 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року, що закріплює перелік третіх країн, громадяни яких зобов'язані мати візи при перетині зовнішніх кордонів, та третіх країн, громадяни яких звільняються від цієї вимоги (кодифікована версія).....</i>	<i>31</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2018/1807 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року «Про правові рамки для вільного потоку не персональних даних в Європейському Союзі»</i>	<i>33</i>
<i>Рішення Ради (Євросоюз) 2018/1926 від 19 листопада 2018 року щодо позиції від імені Європейського Союзу у Групі експертів про Європейську угоду стосовно роботи екіпажів транспортних засобів, залучених до міжнародних дорожніх перевезень Економічної комісії ООН для Європи</i>	<i>35</i>

<i>Регламент (Євросоюз) 2018/1860 Європейського Парламенту та Ради від 28 листопада 2018 року про використання Шенгенської інформаційної системи для повернення громадян третіх країн, які незаконно перебувають на території Європейського Союзу.....</i>	<i>37</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2018/1861 Європейського Парламенту та Ради від 28 листопада 2018 року про запровадження, функціонування і використання Шенгенської інформаційної системи (далі - ШІС) у сфері прикордонних перевірок, внесення змін до Конвенції, що застосовується до Шенгенської угоди, а також про внесення змін і скасування Регламенту (ЄС) № 1987/2006.....</i>	<i>39</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2018/1862 Європейського Парламенту та Ради від 28 листопада 2018 року щодо запровадження, функціонування і використання Шенгенської інформаційної системи (ШІС) у сфері поліцейської та судової співпраці у кримінальних справах, що вносить зміни і скасовує Рішення Ради 2007/533/ЮВС, а також скасовує Регламент (ЄС) № 1986/2006 Європейського Парламенту та Ради і Рішення Комісії 2010/261/Євросоюз.....</i>	<i>42</i>
<i>Рішення Комісії (Євросоюз) 2018/1927 від 5 грудня 2018 року, що встановлює внутрішні правила стосовно обробки Європейською Комісією персональних даних у сфері конкуренції щодо надання інформації суб'єктам даних та обмеження певних прав.....</i>	<i>45</i>
<i>Рішення Ради (СЗБП) 2018/1930 від 10 грудня 2018 року, що вносить зміни до Рішення 2014/145/СЗБП стосовно обмежувальних заходів щодо діяльності, яка підриває або загрожує територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України.....</i>	<i>46</i>
<i>Рішення Ради (СЗБП) 2018/1939 від 10 грудня 2018 року про підтримку з боку Союзу універсалізації та ефективної імплементації Міжнародної конвенції про боротьбу з актами ядерного тероризму.....</i>	<i>47</i>
<i>Рішення Комісії (Євросоюз) 2018/1961 від 11 грудня 2018 року, що встановлює внутрішні правила стосовно надання інформації суб'єктам даних та обмеження їх певних прав у контексті обробки персональних даних для цілей внутрішнього аудиту.....</i>	<i>47</i>

<i>Рішення Комісії (ЄС) 2018/1962 від 11 грудня 2018 року, що встановлює внутрішні правила щодо обробки персональних даних Європейським бюро з питань боротьби з шахрайством (ЄББШ) стосовно надання інформації суб'єктам даних та обмеження певних їх прав відповідно до статті 25 Регламенту (ЄС) 2018/1725 Європейського Парламенту та Ради.....</i>	<i>48</i>
III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ	51
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КРІВОЛАПОВ проти України» від 2 жовтня 2018 року (заява № 5406/07)</i>	<i>51</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ФОНД «БАТЬКІВСЬКА ТУРБОТА» проти України» від 9 жовтня 2018 року (заява № 5876/15).....</i>	<i>54</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «БУРЛЯ ТА ІНШІ проти України» від 06 листопада 2018 року (заява № 3289/10).....</i>	<i>57</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ЖАНГ проти України» від 13 листопада 2018 року (заява № 6970/15)</i>	<i>59</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ІСАЄВА проти України» від 4 грудня 2018 року (заява № 35523/06).....</i>	<i>62</i>
IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА.....	64
<i>Безпечний Союз: в ЄС запроваджено Європейську систему туристичної інформації та авторизації</i>	<i>64</i>
<i>Ідея формування єдиної європейської армії «блукає» Європою</i>	<i>68</i>
<i>Модерна концепція регіонального розвитку ЄС отримала новий імпульс до розвитку</i>	<i>70</i>
<i>Технології мають працювати на користь демократії: від інертного споглядання за впливом технічного прогресу на суспільство – до концепції ефективного врегулювання</i>	<i>73</i>

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ

ДЄС, Договір про ЄС – Договір про Європейський Союз.

ДФЄС – Договір про функціонування Європейського Союзу.

Євратом – Європейське Співтовариство з атомної енергії.

Європейська Рада – міждержавна складова Європейського Союзу, до якої входять глави держав чи урядів країн – членів ЄС та Голова Європейської Комісії. Європейська Рада збирається щонайменше двічі на рік під головуванням керівника держави чи уряду держави-члена, що головує в Раді.

Європейське Співтовариство (Співтовариство) – засноване згідно з Римським договором 1957 р. З 1993 р. цей термін було витіснено із загального вжитку терміном «Європейський Союз», тепер він застосовується для позначення міждержавного об'єднання держав-членів, які утворюють Європейський Союз.

Європейський Суд, ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини.

Європейські Співтовариства – Європейське Співтовариство з Атомної Енергії, Європейське Співтовариство з вугілля та сталі, а також Європейське Економічне Співтовариство. Внаслідок їх злиття у 1967 р. цими трьома Співтовариствами керують єдині інституції, тому часто їх узагальнено називають «Європейське Співтовариство». Відколи у 2002 р. Європейське Співтовариство з вугілля та сталі припинило існування, фактично залишилося два Європейських Співтовариства.

ЄКПЛ – (Європейська) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.

ЄП – Європейський Парламент. Одна з семи інституцій Європейського Союзу (ст. 13 Консолідованої версії Договору про ЄС від 2010 р.). Є асамблеєю представників держав – членів ЄС, обирається прямим загальним голосуванням.

ЄС – Європейський Союз. Заснований згідно з Договором про Європейський Союз 1993 р. (інші назви – Маастрихтський договір, Договір про ЄС або ДЄС) зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

КМ (Комітет міністрів) – Комітет міністрів Ради Європи.

Комісія, ЄК (Європейська Комісія) – одна з семи інституцій Європейського Союзу згідно з Договором про Європейський Союз зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі.

ПАРЄ – Парламентська асамблея Ради Європи.

Рада (Рада ЄС) – одна з семи інституцій Європейського Союзу.

РЄ – Рада Європи.

I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ

ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ

Резолюція 2238 (2018) від 10 жовтня 2018 року «Радикалізація громад мігрантів та діаспор в Європі»¹

Парламентська асамблея засуджує нещодавні терористичні акти в Європі, які викликали активні суперечки про причетність до них біженців та мігрантів. Хоча, переважна більшість біженців, що мігрують в Європу, рятуються від насилля та екстремізму у своїй країні і сподіваються на мирне та безпечне життя, існує реальна небезпека радикалізації біженців.

Асамблея нагадує про свої резолюції, які закликають до дій проти радикалізації та екстремізму в Європі, включаючи Резолюцію 2103 (2016 р.) «Запобігання радикалізації дітей шляхом усунення її глибинних причин» та Резолюція 2221 (2018) «Про контрзаходи тероризму», і підкреслює, що відсутність комплексної міграційної політики значно збільшує вірогідність розповсюдження екстремізму та радикалізації мігрантів. Асамблея переконана, що мігранти не повинні сприйматися як зростаючі ризики тероризму, про що свідчать ЗМІ та політики в багатьох країнах.

Асамблея підкреслює, що запобігання та боротьба з радикалізацією вимагає скоординованого співробітництва між усіма зацікавленими сторонами на всіх рівнях управління (місцевих, регіональних та національних), у тому числі з громадянським суспільством.

Асамблея занепокоєна нещодавнім випадком радикалізації через Інтернет та соціальні мережі. Вона вважає, що необхідно розробити всебічний підхід, що охоплює всіх користувачів Інтернету, включаючи Інтернет-індустрію та постачальників послуг, державні органи та громадянське суспільство.

Асамблея впевнена, що засоби масової інформації відіграють важливу роль у запобіганні радикалізації. Засоби масової інформації повинні достовірно повідомляти про наслідки

¹ Resolution 2238 (2018) Radicalisation of migrants and diaspora communities in Europe. URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=25155&lang=en>

радикалізації, підвищувати обізнаність про причини насильницької радикалізації, а також про шляхи її запобігання.

Співтовариства необхідні для ефективної боротьби з тероризмом, оскільки вони найкраще підходять для виявлення та запобігання вступу молоді в екстремістські організації. Вони мають унікальний потенціал для розвитку особистих відносин та безпрецедентного діалогу між народами різного походження.

Асамблея вітає реалізацію Плану дій Ради Європи щодо боротьби з екстремізмом та радикалізацією, яка призводить до тероризму (2015-2017 рр.), та прийняття нової Контртерористичної стратегії 2018-2022 рр., яка включає в себе заходи боротьби з екстремізмом та радикалізацією. Асамблея закликає держави-члени підтримати його здійснення.

Парламентська асамблея пропонує державам-членам підписати та ратифікувати, якщо вони ще цього не зробили, Конвенцію Ради Європи про запобігання тероризму (СДСЕ № 196) та Додатковий протокол (СДСЕ № 217).

Резолюція 2240 (2018) від 10 жовтня 2018 року «Необмежений доступ Ради Європи та органів Організації Об'єднаних Націй з прав людини до держав-членів, включаючи «сірі зони»»²

Парламентська асамблея посилається на свою Резолюцію 2240 (2018) про необмежений доступ Ради Європи та органів Організації Об'єднаних Націй з прав людини до держав-членів, включаючи «сірі зони».

Асамблея закликає Комітет міністрів проводити термінове обговорення щоразу, коли органам Організації Об'єднаних Націй з прав людини Ради Європи відмовляють в доступі або дозволяють доступ тільки на умовах, які є політично неприйнятними або несумісними з мандатом органу держави-члена. Така дискусія повинна спрямовуватись на пошук швидких і ефективних рішень таких ситуацій, коли це необхідно, шляхом застосування дипломатичного тиску на відповідальні органи, а також через

² Resolution 2240 (2018) Unlimited access to member States, including “grey zones”, by Council of Europe and United Nations human rights monitoring bodies. URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=25168&lang=en>

державні органи влади, які здійснюють ефективний контроль над територією.

Асамблея також закликає Комітет міністрів розглянути питання про введення в Раді Європи презумпції про візити Ради Європи та органів Організації Об'єднаних Націй з прав людини держав-членів, коли є підстави вважати, що існують серйозні порушення прав людини, такі як загрози життю, тортури, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження або відмову від задоволення основних гуманітарних потреб. Така презумпція може бути оскарженою у виняткових обставинах, наприклад, коли відмова в доступі необхідна з причин, пов'язаних з національною обороною, громадською безпекою або серйозними місцевими громадськими заворушеннями.

Асамблея закликає Комітет міністрів провести детальний, систематичний огляд стану співробітництва між Радою Європи та механізмами контролю за дотриманням прав людини Організації Об'єднаних Націй у співпраці з Організацією Об'єднаних Націй, щоб покращити координацію і максимізувати синергізм відносин зазначених інституцій. Такий огляд повинен включати вивчення можливостей для посилення загального моніторингу прав людини «сірих зон» (територій держав, які де-факто перебувають під контролем влади) в державах-членах Ради Європи, в тому числі за допомогою спільної діяльності органів, відповідальних за моніторинг дотримання прав людини, враховуючи особливості мандатів, складу, структур і методів роботи цих органів. Цей огляд міг би також взаємодіяти з відповідними механізмами моніторингу інших міжнародних організацій, включаючи Організацію з безпеки і співробітництва в Європі.

Резолюція 2241 (2018) від 11 жовтня 2018 року «Ядерна безпека в Європі»³

Проблеми ядерної безпеки існують з моменту аварії на Чорнобильській АЕС в 1986 році і ще більше загострилися в результаті аварії на «Фукусімі» в 2011 році. Більш того, через нещодавні теракти у Франції і Бельгії більша увага приділяється

³ Resolution 2241 (2018) Nuclear safety and security in Europe. URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=25175 &lang=en>

безпеці ядерних об'єктів, оскільки майже всі атомні електростанції, що знаходяться в експлуатації, були спроектовані і побудовані в епоху, коли міркування про безпеку мали інший характер.

Парламентська асамблея вітає зусилля своїх держав-членів і компетентних міжнародних організацій, спрямовані на зміцнення стандартів в галузі ядерної безпеки. Асамблея вважає, що необхідне більш суворе узгодження цих стандартів з метою підвищення загального рівня ядерної безпеки в Європі.

Асамблея відзначає, що велика кількість ядерних установок в Європі дуже довго знаходяться в експлуатації: в 2018 році 82 з 184 реакторів діяли протягом 35 та більше років, і приблизно одному з шести реакторів більше 40 років. Навіть при належному обслуговуванні об'єктів загальний стан цих реакторів поступово погіршується, що збільшує ймовірність серйозних інцидентів і аварій. Асамблея вважає, що необхідний незалежний нагляд і періодичні огляди безпеки для підтримки суспільної довіри до ядерної безпеки.

Асамблея стурбована тим, що до початку будівництва основної частини європейських ядерних потужностей не проводилося переговорів з громадськістю. Асамблея переконана, що основним завданням з політичної точки зору є надати адекватну інформацію громадськості та досягти демократичного консенсусу щодо стратегічних напрямків та рівня ядерної безпеки.

Асамблея рекомендує компетентним органам усіх держав-членів, на території яких наявні ядерні об'єкти наступне:

- 1) підвищити частоту і прозорість планової перевірки безпеки ядерних установок;
- 2) зміцнювати потенціал регулюючих органів з ядерної безпеки;
- 3) повторно оцінити та посилити фізичний захист реакторів та відпрацьованих паливних твелів;
- 4) не допускати випадків використання безпілотних літальних апаратів над ядерними об'єктами;
- 5) посилити захист від несанкціонованого доступу до атомних електростанцій;

6) надавати адекватну інформацію для місцевого населення про гарантії ядерної безпеки, плани дій в надзвичайних ситуаціях та проведення інших заходів;

7) розглянути питання про дострокове зняття з експлуатації потенційно небезпечних ядерних установок;

8) розглянути питання про відповідальність за інциденти на ядерних установках з метою підвищення узгодженості міжнародно-правових норм та фінансової безпеки під час компенсації збитків на випадок транскордонної аварії.

Резолюція 2242 (2018) від 11 жовтня 2018 року «Роль національних парламентів в успішному проведенні децентралізації»⁴

Парламентська асамблея усвідомлює важливу роль децентралізації у підвищенні рівня реагування державної служби на потреби місцевого населення, сприянні підзвітності влади та зміцненні довіри до державних органів. Децентралізація має на меті сприяти благополуччю населення, консолідувати демократичні системи та сприяти інклюзивному зростанню адміністративних заходів. Усі 47 держав-членів ратифікували Європейську хартію місцевого самоврядування (№ 122), тим самим визнаючи, що місцева демократія є спільною європейською цінністю.

Асамблея стурбована тим, що зараз процес децентралізації у деяких країнах припиняється або змінюється.

Асамблея зазначає, що в процесі децентралізації поставлені цілі не були досягнуті через відсутність адекватних переговорів між громадянами, місцевими органами влади та їх асоціаціями, недостатньою або надто обмеженою передачею повноважень або невідповідність між розподіленими повноваженнями та наявними фінансовими ресурсами. Високий рівень політичної поляризації в деяких країнах також став перешкодою для впровадження таких реформ.

⁴ Resolution 2242 (2018) The role of national parliaments in successful decentralisation processes. URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=25181&lang=en>

Асамблея переконана, що слід посилити місцеву та регіональну демократію, щоб забезпечити благополуччя та демократичну безпеку суспільства, і підкреслює важливість розробки політики, яка спиратиметься на минулий досвід, буде перспективною і дозволить впроваджувати нові закони.

Асамблея планує і надалі зміцнювати свою співпрацю з Конгресом місцевих та регіональних влад, зокрема, завдяки роботі Генерального доповідача Асамблеї з питань місцевих та регіональних влад та продовження діалогу між контролюючими органами Асамблеї та Конгресу. Асамблея і надалі буде брати участь у роботі Європейського Комітету з питань демократії та управління з метою підтримання та сприяння діалогу з урядами, а також сприяння цілям децентралізації.

Рекомендація 2143 (2018) від 23 листопада 2018 року «Захист і сприяння розвитку мов жестів в Європі»⁵

Парламентська асамблея посилається на свою Резолюцію 2247 (2018) «Захист і сприяння розвитку мов жестів в Європі», в якій вона закликає держави-члени офіційно визнати мови жестів природною мовою глухих і засобом забезпечення їх інтеграції в суспільство.

Асамблея посилається на зобов'язання держав-учасниць Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права інвалідів, ратифікованої 46 державами-членами Ради Європи, в якій державам пропонується офіційно визнати мови жестів.

Відповіді Комітету міністрів на Рекомендації Асамблеї 1492 (2001) та 1598 (2003) були сформульовані за кілька років до вступу в силу Конвенції про права інвалідів.

Ситуація в цій сфері швидко змінювалася, і в світлі цих змін знову постало питання про статус мов жестів.

Асамблея пропонує Комітету міністрів:

1. довести Резолюцію 2247 (2018) до відома урядів держав-членів;

⁵ Recommendation 2143 (2018) Protecting and promoting sign languages in Europe. URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=25212&lang=en>

2. сформувати робочу групу з питань про статус та захист мов жестів в державах–членах Ради Європи для можливої розробки стандартів захисту мов жестів;

3. доручити Комітету експертів Європейської хартії регіональних мов або мов меншин запропонувати, щоб зацікавлені держави представили інформацію про статус та захист мов жестів в ході моніторингових візитів.

Резолюція 2247 (2018) від 23 листопада 2018 року «Захист і сприяння розвитку мов жестів в Європі»⁶

Мови жестів є природними мовами для мільйонів людей по всьому світу. Вони є засобом спілкування та інструментом забезпечення інтеграції в суспільство. Однак лише деякі держави визнали мови жестів офіційними, а доступ до навчання та суспільних послуг з використанням мов жестів досі обмежений.

Парламентська асамблея вважає, що офіційне визнання мов жестів могло б істотно змінити ситуацію доступу людей з обмеженими можливостями до освіти, державних послуг, зайнятості та участі в політичному житті. Вона посилається на свою Рекомендацію 1492 (2001) «Про права національних меншин» та, зокрема, на її пункт 12, що стосується мов жестів, та на Рекомендацію 1598 (2003) «Щодо захисту мов жестів в державах–членах Ради Європи», в якій Асамблея визнає мови жестів частиною культурного багатства Європи і висловлює думку про те, що офіційне визнання цих мов допоможе людям з вадами слуху адаптуватися до життя суспільства і отримати доступ до правосуддя, освіти та працевлаштування. Вона також посилається на свою Резолюцію 2155 (2017) «Політичні права інвалідів: питання демократії», в якій вона закликає офіційно визнати мови жестів.

У Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права інвалідів, яка є головним міжнародноправовим документом, що визначає параметри захисту прав інвалідів та забезпечує їх інтеграцію в суспільство, міститься заклик офіційно визнати мови жестів та забезпечити переклад на мову жестів при наданні державних послуг.

⁶ Resolution 2247 (2018) Protecting and promoting sign languages in Europe. URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=25211&lang=en>

Асамблея переконана, що офіційне визнання мов жестів означає визнання культури глухих людей та усвідомлення потреб та інтересів цієї групи населення. Вона вітає майбутню публікацію практичного дослідження про статус мов жестів в Європі, підготовленого під егідою Фінляндії на посаді голови Комітету міністрів навесні 2019 року.

У світлі цих міркувань, Асамблея закликає держави-члени Ради Європи:

1. визнати, якщо цього ще не зроблено, мови жестів офіційними в конституціях держав-членів або за допомогою спеціальних законів;

2. забезпечити, щоб слабочуючі люди мали доступ до державних послуг шляхом організації перекладу на мову жестів;

3. забезпечити інклюзивне навчання або викладати глухим дітям мовою жестів, а при необхідності — забезпечити переклад на мову жестів;

4. підготувати вчителів для викладання на мові жестів;

5. організувати вивчення мови жестів для батьків, братів та сестер глухих дітей;

6. підтримати навчання та прийом на роботу перекладачів на мови жестів для надання допомоги глухим;

7. підтримати створення та трансляцію культурних програм мовою жестів, а також організацію перекладу на мову жестів програм телемовлення;

8. підтримати навчання мовам жестів не тільки серед глухих дорослих людей, а й в дитячих садках;

9. підтримати дослідження та розробку технологій, призначених для надання допомоги глухим;

10. підтримати Європейський центр сучасних мов Ради Європи і, зокрема, його діяльність, пов'язану з мовами жестів;

11. надавати на добровільній основі інформацію про використання та захист мов жестів Комітету експертів Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, яка може бути корисною при майбутньому обговоренні цього питання;

12. проводити інформаційно-просвітницькі кампанії для руйнування негативних стереотипів щодо глухих та проводити 23 вересня Міжнародний день мов жестів, запропонувати заходи щодо популяризації мов жестів.

Асамблея закликає національні парламенти забезпечити переклад своїх дебатів мовою жестів, а також їх трансляцію по телебаченню та в Інтернеті.

Вона також закликає політичні партії організувати переклад на мову жестів своїх конгресів та великих конференцій, щоб забезпечити участь в цих заходах глухих та активізувати їх участь у політичному житті.

8. Асамблея вітає заходи зі сприяння розвитку та захисту мов жестів, здійснювані неурядовими організаціями, та закликає підтримати їх.

Резолюція 2250 (2018) від 23 листопада 2018 року «Сприяння руху зарубіжних студентів в межах Європи»⁷

Парламентська асамблея переконана, що студентська мобільність сприяє розвитку систем освіти та економіки держав-членів, оскільки запрошення зарубіжних студентів сприяє різноманіттю та розширенню спектра професійних навичок.

Асамблея посилається в цьому контексті на свою резолюцію 2044 (2015) «Студентська мобільність», в якій вона наголошує, що студентська мобільність є однією з основних цілей Болонського процесу, в рамках якого створено Європейський простір вищої освіти (ЄПВО). Це стало важливим інструментом економічного прогресу, соціального розвитку та міжкультурного взаєморозуміння.

Вона також посилається на Конвенцію Ради Європи та ЮНЕСКО про визнання кваліфікацій, що стосуються вищої освіти в європейському регіоні (Лісабонська конвенція про визнання), в якій чітко вказується, що вищу освіту треба організувати таким чином, щоб «надати всім людям даного регіону можливість в повній мірі користуватися цим джерелом різноманіття шляхом

⁷ Resolution 2250 (2018). Encouraging the movement of international students across Europe. URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=25215&lang=en>

полегшення доступу жителів кожної держави та учнів навчальних закладів кожної Сторони, до освітніх ресурсів інших держав».

Асамблея настійно закликає держави-члени вжити заходів щодо розширення студентської мобільності. Це передбачає вирішення питання про оплату навчання, акредитацію, а також необхідність забезпечення сумісності освітніх систем.

Крім того, такі заходи допоможуть закордонним студентам знайти роботу в країнах, де вони навчалися, і відчутти, що приймаючі країни та політичне керівництво цих країн вважають їх бажаними гостями.

У зв'язку з цим Асамблея закликає держави-члени сприяти прийому у себе зарубіжних студентів та направленню своїх студентів за кордон і, зокрема:

1. створити сприятливу атмосферу для іноземних студентів та розширювати перспективи працевлаштування в кожній приймаючій державі, її громадах та в її вищих навчальних закладах;

2. вживати заходів, що сприяють прийому іноземних студентів та дозволяють їм набратися трудового досвіду, і, якщо вони того побажають, залишитися в приймаючій державі після завершення навчання з метою працевлаштування;

3. в повній мірі використовувати Болонський процес для визнання кваліфікацій, що відносяться до вищої освіти, погоджуючи національні кваліфікаційні рамки з Кваліфікаційними рамками Європейського простору вищої освіти;

4. після того як іноземні випускники отримують роботу, допомагати їм знайти житло та отримати право на довгострокове перебування та громадянство, якщо вони того побажають;

5. усувати мовні бар'єри в процесі навчання та пошуку роботи, використовуючи для надання допомоги зарубіжним випускникам подолати спеціальні процедури, які країни можуть встановлювати на свій розсуд;

6. деяким малим країнам, у відповідних випадках, пропонувати більше програм англійською мовою для залучення іноземних студентів;

7. встановлювати плату за навчання для іноземних студентів аналогічному зі студентами, що є громадянами даної країни, а

також забезпечити, щоб зарубіжні студенти могли дозволити собі платити за навчання, зберігши при цьому програми грантів та кредитів для стимулювання студентів, які навчаються за затребуваними спеціальностями.

Щодо аналізу тенденцій студентської мобільності Асамблея також закликає держави-члени та відповідні міжнародні організації:

1. у рамках політики та програм враховувати дані опитувань та досліджень для демонстрації тих економічних, соціальних та культурних вигод, які отримують приймаючі держави та країни походження зарубіжних студентів, що стимулюють навчання студентів за кордоном;

2. узгодити визначення студентської мобільності, що застосовується окремими країнами, щоб забезпечити можливість збору зіставних даних;

3. враховуючи стурбованість з приводу міграції, передбачити в національній статистиці імміграції можливість відокремлювати дані, що стосуються кількості іноземних студентів, які щорічно прямують в різні країни, від даних, що стосуються інших мігрантів.

II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Рішення Ради (Євросоюз) 2018/1603 від 18 вересня 2018 року про укладення від імені Союзу Угоди про співробітництво між Європейським Союзом та Агентством з питань аеронавігаційної безпеки в Африці та Мадагаскарі щодо розвитку супутникової навігації і надання супутніх послуг у сфері компетенції ASECNA щодо цивільної авіації⁸

Цим Рішенням від імені ЄС затверджується Угода⁹ про співробітництво між Європейським Союзом та Агентством з питань аеронавігаційної безпеки в Африці та Мадагаскарі (ASECNA) (далі – Угода) щодо розвитку супутникової навігації і надання супутніх послуг у сфері компетенції ASECNA щодо цивільної авіації. Метою Угоди є розробка супутникової навігації та надання відповідних послуг в межах компетенції ASECNA на користь цивільної авіації, що, відповідно, надасть змогу скористатися європейськими програмами супутникової навігації. Угода є частиною широких заходів для подальшого надання послуг на основі європейських програм супутникової навігації на африканському континенті.

Угодою визначаються наступні принципи співробітництва сторін:

- взаємна повага на основі загального балансу прав та обов'язків, включаючи внески та доступ до всіх послуг;
- взаємні можливості щодо участі у співробітництві в програмах супутникової навігації ЄС у сфері компетенції ASECNA;
- своєчасний обмін відповідною інформацією з метою виконання Угоди;

⁸ Council Decision (EU) 2018/1603 of 18 September 2018 on the conclusion on behalf of the Union of the Cooperation Agreement between the European Union and the Agency for Aerial Navigation Safety in Africa and Madagascar (ASECNA) on the development of satellite navigation and the provision of associated services in ASECNA's area of competence for the benefit of civil aviation. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018D1603>

⁹ Cooperation Agreement between the European Union and the Agency for Aerial Navigation Safety in Africa and Madagascar (ASECNA) on the development of satellite navigation and the provision of associated services in ASECNA's area of competence for the benefit of civil aviation. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016PC0574>

– ефективний захист прав інтелектуальної власності.

ЄС сприяє та підтримує будь-яку ініціативу щодо співробітництва або партнерства між ASECNA та іншими організаціями, що беруть участь в європейських програмах супутникової навігації. Це має сприяти розвитку та кращому наданню супутникових навігаційних послуг.

Дія цієї Угоди охоплює використання в Африці системи, розробленої в рамках програми «Галілео», зокрема, радіочастотного спектру, міжнародних стандартів сертифікації, безпеки досліджень та розробок, людських ресурсів, комунікації та підвищення обізнаності, обміну персоналом в африканських країнах, тощо. Крім того, сторони мають можливість внесення змін до цього переліку заходів відповідно до статті 33 цієї Угоди.

Відповідно до Угоди, сторони зобов'язані дотримуватися спільного підходу до стандартизації та щодо всіх питань, що стосуються систем супутникової навігації. Крім того, на виконання цієї Угоди буде створено спільну комісію, що складатиметься з представників сторін і нестиме відповідальність за її імплементацію. Відповідно до Рішення Ради (ЄС) 2016/2234, Угода була підписана сторонами 5 грудня 2016 р. із застереженням щодо її укладення у пізніший строк. Оскільки Угода схвалена сторонами відповідно до їх внутрішніх процедур, вона набирає чинності з першого дня місяця, наступного за датою її підписання останньою стороною.

Угода розроблена відповідно до стратегії ЄС у цій сфері та ґрунтується на європейських програмах підтримки супутникової навігації. Її метою є сприяння використанню супутникової навігації на африканському континенті.

Відповідно до зазначеного вище Рішення, Голова Ради ЄС призначає особу(-іб), уповноважену(-их) на її укладення.

Це Рішення прийняте 18 вересня 2018 р. та набирає чинності з дня його ухвалення.

Рішення Ради (Євросоюз) 2018/1486 від 28 вересня 2018 року щодо позиції Європейського Союзу у Підкомітеті з митних питань, створеному згідно з Угодою про асоціацію між Європейським Союзом і його державами-членами, з одного

боку та Україною, з іншого, стосовно заміни Протоколу I до Угоди щодо визначення поняття «продукція, що походить із держав-членів» та методів адміністративного співробітництва, новим протоколом, що стосується Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження¹⁰

Цим Рішенням затверджується позиція ЄС стосовно заміни Протоколу I до Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, щодо визначення поняття «продукція, що походить із держав-членів» та методів адміністративного співробітництва новим протоколом відповідно до Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження (далі – Конвенція).

Позиція має бути прийнята від імені ЄС у рамках Підкомітету з митних питань (далі – підкомітет), заснованого відповідно до ст. 83 Угоди про асоціацію між ЄС та Україною. Підкомітет має право приймати рішення щодо приєднання України до Конвенції з метою замінити чинні правила походження, викладені в цьому Протоколі, тими, що додаються до Конвенції.

Конвенція встановлює правила походження товарів відповідно до укладених угод між договірними сторонами та набула чинності для ЄС 1 травня 2012 р. та 1 лютого 2018 р. – для України.

Таким чином, Підкомітет відповідно до цієї позиції має прийняти рішення про заміну Протоколу I про визначення правил походження товарів новим протоколом відповідно до Конвенції. У Рішенні також наголошується, що технічні деталі до проекту рішення можуть бути погоджені представниками без подальшого Рішення Ради.

Це Рішення прийнято 28 вересня 2018 р. та адресовано Комісії.

¹⁰ Council Decision (EU) 2018/1486 of 28 September 2018 on the position to be taken on behalf of the European Union within the Customs Sub-Committee established by the Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, as regards the replacement of Protocol I to that Agreement, concerning the definition of the concept of ‘originating products’ and methods of administrative cooperation, by a new protocol which refers to the Regional Convention on pan-Euro-Mediterranean preferential rules of origin. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D1486&from=EN>

Регламент Ради (Євросоюз) 2018/1488 від 28 вересня 2018 року про створення Європейського спільного підприємства високопродуктивних обчислень¹¹

Цим Регламентом реалізується ініціатива щодо створення Європейського спільного підприємства високопродуктивних обчислень (далі – ЄСПВО, підприємство) на період до 31 грудня 2026 р. відповідно до ст. 187 ДЄС.

З метою врахування положень Європейської рамкової програми досліджень та інновацій (Горизонт – 2020), що запроваджена Регламентом (ЄС) 1291/2013 та Регламентом (ЄС) 1316/2013, будь-які конкурси проектів і оголошення тендерів на виконання положень цього Регламенту має бути розпочато і оголошено до 31 грудня 2020 р. ЄСПВО є органом, який буде створено на основі державно-приватного партнерства, відповідно до ст. 71 Регламенту (Євросоюз, Євратом) 2018/1046. Цим Регламентом також передбачається, що підприємство матиме статус юридичної особи та буде зареєстроване відповідно до законодавства ЄС. Місцезнаходженням підприємства стане Люксембург.

ЄСПВО створюється з метою розробки, розширення та підтримки в Союзі інтегрованої суперкомп'ютерної та інформаційної інфраструктури високого рівня.

Цілями створення підприємства є:

– надання можливостей науково-дослідницькому та науковому співтовариству, а також приватному і державному секторам на території ЄС або держав, що входять до програми «Горизонт – 2020», використовувати найкращу та конкурентоспроможну високопродуктивну обчислювальну та інформаційну техніку, а також підтримувати розвиток новітніх технологій;

– забезпечення координації та достатніх фінансових ресурсів на рівні ЄС для підтримки розвитку та придбання такої інфраструктури, яка буде доступною для користувачів державного

¹¹ Council Regulation (EU) 2018/1488 of 28 September 2018 establishing the European High Performance Computing Joint Undertaking. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.252.01.0001.01.ENG

та приватного секторів, у першу чергу – для дослідницьких та інноваційних цілей;

– підтримка програми досліджень та інновацій, спрямованої на розробку та підтримку високопродуктивних обчислень світового рівня в ЄС;

– сприяння поширенню та систематичному використанню результатів досліджень та інновацій в ЄС.

Фінансовий внесок Союзу у ЄСПВО становитиме 486 млн євро.

Цей Регламент прийнятий 28 вересня 2018 р. та набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (Євросоюз) 2018/1475 Європейського Парламенту та Ради від 2 жовтня 2018 року, що встановлює правові рамки для функціонування Європейського корпусу солідарності¹² та вносить зміни до Регламенту (Євросоюз) № 1288/2013, Регламенту (Євросоюз) № 1293/2013 і Рішення № 1313/2013/Євросоюз¹³

Регламент встановлює правові рамки для функціонування Європейського корпусу солідарності (ЄКС), який посилить залучення молодих людей та організацій до доступної та якісної спільної діяльності з метою зміцнення єдності, солідарності та

¹² Європейський корпус солідарності (*European Solidarity Corps*, ЄКС) – нова ініціатива ЄС, започаткована наприкінці 2016 року Європейською Комісією, що створює можливості для молоді віком від 18 (zareєструватися можна у 17 років, але розпочати фактичну участь у діяльності ЄКС можна не раніше досягнення 18-річного віку) до 30 років пройти стажування, займатися волонтерською діяльністю або працювати у проектах за кордоном на користь громад і народів усієї Європи. Після реєстрації учасники ЄКС можуть бути відібрані й запрошені до діяльності у великій кількості проектів, таких, наприклад, що стосується надання допомоги у запобіганні природнім катастрофам або подолання їх наслідків, надання допомоги у центрах для шукачів притулку або вирішення різноманітних соціальних проблем у громадах. Проекти, яким надає підтримку ЄКС, можуть тривати від 2 до 12 місяців та реалізуються лише у держава-членах. Більше інформації див. на офіційному сайті ЄКС за посиланням: https://europa.eu/youth/solidarity_en (інформацію надано 28 мовами).

¹³ Regulation (EU) 2018/1475 of the European Parliament and of the Council of 2 October 2018 laying down the legal framework of the European Solidarity Corps and amending Regulation (EU) No 1288/2013, Regulation (EU) No 1293/2013 and Decision No 1313/2013/EU. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1475>

демократії в Європі, зокрема, з метою сприяння соціальній інтеграції.

Загальною метою ЄКС є сприяння солідарності як цінності, головним чином, через волонтерську діяльність, посилення залучення молодих людей та організацій до доступної та якісної спільної діяльності як засобу зміцнення єдності, солідарності, демократії в Європі. Очікується, що така діяльність дасть одночасно можливість реагувати на соціальні проблеми у суспільстві, зміцнювати громади і сприяти соціальній інтеграції. Це також сприятиме європейській молодіжній співпраці.

Відповідно до цього Регламенту, ЄКС має виконувати наступні завдання:

(а) надати молодим людям за підтримки організацій-учасників доступні можливості для участі у спільній діяльності, що здійснює позитивні суспільні зміни, одночасно підвищуючи їх кваліфікацію та компетенції для особистого, освітнього, соціального, громадянського, культурного та професійного розвитку, а також сприяючи підвищенню їх громадянській активності, можливостям до працевлаштування на ринку праці, в тому числі, шляхом підтримки мобільності молодих волонтерів та працівників;

(б) сприяти соціальній інтеграції та рівним можливостям, зокрема, для участі молодих людей з обмеженими можливостями, використовуючи відповідні формати та індивідуальну підтримку;

(в) сприяти європейському співробітництву молоді та підвищенню обізнаності про його позитивний вплив.

Також, Європейський корпус солідарності дотримуватиметься своїх цілей за допомогою наступних заходів: (а) волонтерство; (б) стажування, зайнятість; (с) спільні проекти та мережеві заходи.

Загальний бюджет для реалізації Європейського корпусу солідарності становить 375 млн 600 тис євро на період з 1 січня 2018 року по 31 грудня 2020 року.

Також, згідно Регламенту, волонтерство, стажування, робота, спільні проекти та мережеві заходи в рамках Європейського корпусу солідарності відкриті для участі учасників як з держав-членів ЄС, так і країн-кандидатів, потенційних членів, а також

країн, щодо яких діє Угода про Асоціацію з ЄС, та, які охоплені Європейською політикою сусідства.

Цей Регламент прийнятий 2 жовтня 2018 року та набуває чинності у день його публікації в «Офіційному віснику Європейського Союзу». Регламент є обов'язковим до виконання усіма державами-членами ЄС.

Регламент Ради (Євросоюз) 2018/1542 від 15 жовтня 2018 року щодо обмежувальних заходів проти розповсюдження і використання хімічної зброї¹⁴

22 березня 2018 р. Європейською Радою прийнято рішення, що використання хімічної зброї, в тому числі будь-яких токсичних хімічних речовин як зброї масового ураження, є абсолютно неприйнятним, представляє загрозу безпеці, має бути систематично та суворо засуджено. 28 червня 2018 р. Європейська Рада ухвалила рішення щодо якнайшвидшого прийняття нового режиму обмежувальних заходів для боротьби із застосуванням та розповсюдженням хімічної зброї. Цей Регламент спрямований на підтримку реалізації Стратегії ЄС щодо боротьби з розповсюдженням зброї масового знищення, а також міжнародно-правового механізму запобігання розповсюдження і використання хімічної зброї.

Регламентом встановлюється, що усі кошти та ресурси, що належать, є у володінні, контролюються будь-якою фізичною або юридичною особою, суб'єктом господарювання або органом, будуть заморожені. Також, ресурси не можуть бути прямо чи опосередковано доступними фізичним або юридичним особам, організаціям, тощо.

Разом з тим, якщо це не суперечить статті 2, компетентні органи держав-членів можуть дозволити надання певних коштів після визначення, що відповідними фондами або економічними ресурсами є наступні:

(а) ті, що необхідні для задоволення основних потреб фізичних або юридичних осіб, включаючи платежі за продовольчі

¹⁴ Council Regulation (EU) 2018/1542 of 15 October 2018 concerning restrictive measures against the proliferation and use of chemical weapons. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1542>

товари, оренду або іпотеку, ліки та медичне обслуговування, податки, страхові внески та комунальні послуги збори;

(б) ті, які призначені виключно для оплати відповідних професійних платежів або відшкодування витрат, пов'язаних із наданням юридичних послуг;

(в) які призначені виключно для оплати послуг за обслуговування чи зберігання заморожених коштів або економічних ресурсів;

(г) ті, що необхідні для покриття надзвичайних витрат.

Цей Регламент прийнятий 15 жовтня 2018 р. та набуває чинності з дня його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Рішення Ради (СЗБП) 2018/1544 від 15 жовтня 2018 року щодо обмежувальних заходів проти розповсюдження і використання хімічної зброї¹⁵

Рішення спрямоване на підтримку зусиль ЄС у боротьбі з розповсюдженням та використанням хімічної зброї. Згідно з його положеннями, держави-члени зобов'язані вживати заходів, необхідних для запобігання в'їзду або транзиту через їх територію:

– фізичних осіб, що надають фінансову, технічну або матеріальну підтримку або якимось іншим чином мають відношення до даної сфери;

– продукції, придбання, володіння, розробки, транспортування, зберігання або передачі хімічної зброї;

– використання хімічної зброї;

– участь у будь-яких підготовках до використання хімічної зброї;

– фізичних осіб, які допомагають, заохочують або спонукають будь-яку іншу фізичну чи юридичну особу, суб'єкта займатися будь-якою діяльністю у даній сфері, і тим самим можуть спричинити загрозу такої діяльності;

¹⁵ Council Decision (CFSP) 2018/1544 of 15 October 2018 concerning restrictive measures against the proliferation and use of chemical weapons. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D1544&from=EN>

– фізичних осіб, що пов'язані з фізичними особами, згаданими вище.

Згідно з положеннями Рішення, Союз заохочуватиме треті держави застосовувати обмежувальні заходи, аналогічні тим, які передбачені цим Рішенням, для максимального поширення загального впливу.

Це Рішення застосовується до 16 жовтня 2019 р. та підлягатиме постійному перегляду, оновленню або внесенню змін у разі його неповного виконання.

Рішення прийнято 15 жовтня 2018 р. та набуває чинності з дня його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент Ради (Євратом) 2018/1563 від 15 жовтня 2018 року, що стосується Дослідницько-навчальної програми для Європейського Співтовариства з атомної енергії (2019–2020 рр.), яка доповнює рамкову програму у сфері досліджень та інновацій «Горизонт – 2020», а також скасування Регламенту (Євратом) № 1314/2013¹⁶

Однією з цілей Європейського Співтовариства з атомної енергії є сприяння підвищенню рівня життя в державах – членах ЄС, у тому числі, шляхом сприяння ядерним дослідженням. Так, з метою забезпечення безперервності ядерних досліджень на рівні Співтовариства необхідно створити відповідні дослідницькі програми у цій сфері.

Цим Регламентом Ради започатковується програма досліджень та навчання в рамках Європейського Співтовариства з атомної енергії на період з 1 січня 2019 р. до 31 грудня 2020 р. (програма «2019–2020 рр.») та доповнює рамкову програму «Горизонт – 2020».

Загальною метою цієї дослідницько-навчальної програми відповідно до цього Регламенту є проведення науково-дослідних та навчальних заходів у сфері атомної енергії. Зокрема, акцентування

¹⁶ Council Regulation (Euratom) 2018/1563 of 15 October 2018 on the Research and Training Programme of the European Atomic Energy Community (2019–2020) complementing the Horizon 2020 Framework Programme for Research and Innovation, and repealing Regulation (Euratom) No 1314/2013. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1563&from=EN>

на постійному поліпшенні ядерної безпеки, безпеки радіаційного захисту, сприяння довгостроковій децентралізації енергетичної системи в безпечному та ефективному режимі.

Згідно з Регламентом, зазначена дослідницька програма повинна мати наступні конкретні цілі:

- забезпечення безпеки ядерних систем;
- сприяння розробці безпечних довгострокових рішень для управління кінцевими ядерними відходами;
- підтримка сталого розвитку експертизи у ядерних дослідженнях та передового досвіду на території Союзу;
- підтримка безпеки радіаційного захисту, безпечного та надійного постачання та використання радіоізотопів;
- створення основ для майбутніх електростанцій шляхом розробки матеріалів, технологій та концептуального проектування;
- сприяння інноваційній та промисловій конкурентоспроможності;
- забезпечення доступності та використання інфраструктури для проведення дослідів загальноєвропейського значення.

Згідно з положеннями цього Регламенту, загальний бюджет на реалізацію програми на 2019–2020 рр. становитиме 770 млн 220 тис. євро.

Цей Регламент прийнятий 15 жовтня 2018 р. та набуває чинності на 3-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (Євросоюз) 2018/1805 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року про взаємне визнання постанов про заборону арешту та конфіскації майна¹⁷

Цей Регламент визначає, що ордер на арешт чи конфіскацію майна повинен бути оформлений навіть у тому випадку, коли держава-виконавець не визнає кримінальної відповідальності юридичної особи. Якщо виконавчий орган одержує два або більше

¹⁷ Regulation (EU) 2018/1805 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 on the mutual recognition of freezing orders and confiscation orders_URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1805&from=EN>

ордери на арешт чи конфіскацію з різних держав-членів, виданих проти однієї і тієї ж особи, орган виконавчої влади вирішує, який з ордерів повинен виконуватися першочергово відповідно до законодавства держави-виконавця.

Цей Регламент застосовується до ордерів на арешт чи конфіскацію, переданих до 19 грудня 2020 року або після цієї дати. У випадку передачі до 19 грудня 2020 року, вони продовжують регулюватися Рамковими рішеннями 2003/577/ЮВС та 2006/783/ЮВС між державами-членами, на яких поширюється дія цього Регламенту, до остаточного виконання розпорядження про арешт чи конфіскацію майна.

Ця Директива набирає чинності 19 грудня 2020 року після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (Євросоюз) 2018/1806 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року, що закріплює перелік третіх країн, громадяни яких зобов'язані мати візи при перетині зовнішніх кордонів, та третіх країн, громадяни яких звільняються від цієї вимоги (кодифікована версія)¹⁸

Цей Регламент визначає перелік третіх країн, громадяни яких зобов'язані мати візи при перетині державних кордонів, та третіх країн, громадяни яких звільняються від цієї вимоги. Переліки цих країн зроблені на основі оцінки згідно з конкретними критеріями, що періодично проводяться. Списки цих країн відображені в Додатку I цього Регламенту, в якому перераховані треті країни, громадяни яких повинні мати візу при перетині державних кордонів держав-членів, та Додатку II — треті країни, громадяни яких звільнені від вимоги мати візу при перетині державних кордонів держав-членів за умови перебування на їх території не більше 90 днів у будь-який 180-денний період.

Ця вимога не поширюється на наступних осіб:

¹⁸ Regulation (EU) 2018/1806 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement (codification). URL: <http://evisa.mae.ro/media/1986/regulamentul-1806-nov-2018-en.pdf>

- громадян третіх країн, зазначених у Додатку I, які мають дозвіл на малий прикордонний рух, виданий державами-членами відповідно до Регламенту (ЄС) № 1931/2006;
- учнів, які є громадянами третьої країни, зазначеної у Додатку I, які проживають у державі-члені, що застосовує Рішення Ради 94/795/ЮВС (18) і які перебувають на шкільній екскурсії у супроводі свого вчителя;
- осіб визнаних біженцями та осіб без громадянства, які проживають у державі-члені і які є власниками проїзного документа, виданого цією державою-членом;
- власників спеціальних паспортів;
- цивільних членів повітряного, морського екіпажу та члени надзвичайних і рятувальних місій при виконанні своїх посадових обов'язків;
- цивільних бригад суден, що плавають у міжнародних внутрішніх водах;
- власників проїзних документів, виданих міжурядовими міжнародними організаціями, членом яких є принаймні одна держава-член;
- представників збройних сил, що здійснюють поїздки в рамках діяльності НАТО або Партнерства заради миру, а також власники наказів про ідентифікацію та пересування, передбачені Угодою між Сторонами Північноатлантичного договору щодо статусу їхніх сил від 19 червня 1951 року.

Згідно з Регламентом, якщо третя країна, наведена у Додатку II, застосовує візовий режим для громадян принаймні однієї держави-члена, вона повинна протягом 30 днів, з моменту вступу для третьої країни візової вимоги, повідомити про це Європейський Парламент, Раду та Комісію у письмовій формі.

Даний Регламент повинен передбачати механізм тимчасового припинення режиму звільнення від візового режиму за умов:

- коли це призводить до збільшення міграційного тиску, що є результатом, наприклад, збільшення необґрунтованих заяв на надання притулку чи на отримання дозволу на проживання;

– короткострокових візитів для громадян третьої країни, якщо вони становлять загрозу для державної політики і внутрішньої безпеки відповідної держави-члена.

Цей Регламент не зачіпає компетенції держав-членів щодо визнання держав і територіальних одиниць, а також паспортів, документів про відрядження та посвідчення особи, виданих їх органами. Він є обов'язковим у повному обсязі та прямо застосовується у державах-членах відповідно до Договорів.

Цей Регламент набирає чинності на двадцятий день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент прийнятий 14 листопада 2018 року.

Регламент (Євросоюз) 2018/1807 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року «Про правові рамки для вільного потоку не персональних даних в Європейському Союзі»¹⁹

Європейський Парламент та Рада Європейського Союзу, враховують, що оцифрування економіки прискорюється, інформаційні і комунікаційні технології вже не є специфічним сектором, а є основою всіх сучасних інноваційних економічних систем та суспільств.

Проте, надання послуг з обробки інформаційних персональних та не персональних даних ускладнюється або іноді обмежується окремими приписами національного, регіонального або місцевого законодавства. Такі перешкоди для вільного потоку послуг з обробки даних породжуються згідно з вимогами законодавства держав-членів щодо розміщення даних у певній географічній зоні чи території для цілей їх обробки.

Цей Регламент жодним чином не обмежує свободу підприємців укладати контракти, в яких визначається місце зберігання даних. Цей Регламент призначений лише для забезпечення такої свободи, що дозволяє узгодження місця

¹⁹ Regulation (EU) 2018/1807 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 on a framework for the free flow of non-personal data in the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/1807/oj>

розташування інформаційних даних в межах території країн-членів Союзу та їх законодавством.

Водночас, існуючі юридичні, договірні та технічні проблеми перешкоджають та обмежують споживачів послуг з обробки даних переносити свої дані від одного постачальника послуг до іншого, або до власних інформаційних технологій (ІТ). Поєднання таких обмежень призвело до відсутності конкуренції між постачальниками «хмарних сервісів» в Союзі, різних проблем, що виникають у постачальників, та серйозних недоліків мобільності таких даних.

З метою усунення вище названих перешкод на шляху торгівлі послуг з обробки даних необхідно прийняти єдині правила, які застосовуватимуться у всіх державах-членах.

Якщо технологічні розробки дозволяють перетворити анонімні дані в особисті, то такі дані слід розглядати як особисті, і відповідно застосовувати Регламент (ЄС) 2016/679.

Цей Регламент встановлює той самий принцип вільного потоку в межах Союзу для неперсональних даних, крім випадків, коли обмеження або заборона виправдані з міркувань громадської та національної безпеки.

Положення Регламенту не повинні впливати на процес обробки даних, що виходить за рамки законодавства Союзу. Зокрема, слід нагадати, що відповідно до статті 4 Договору про функціонування Європейського Союзу національна безпека є виключною відповідальністю кожної країни-члену.

Цей Регламент застосовується до фізичних або юридичних осіб, які надають послуги з обробки даних користувачам, що є резидентами країн Союзу. Тому цей порядок не повинен застосовуватися до служб обробки даних, які функціонують за межами Союзу.

Правила, викладені в Регламенті, спрямовані на забезпечення вільного інформаційного потоку не персональних даних в межах Союзу шляхом встановлення правил, що стосуються вимог щодо локалізації таких даних.

Цей Регламент набирає чинності на двадцятий день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу»,

підлягає до застосування через шість місяців після його опублікування та є обов'язковим у повному обсязі та безпосередньо для застосування у всіх державах-членах.

Рішення Ради (Євросоюз) 2018/1926 від 19 листопада 2018 року щодо позиції від імені Європейського Союзу у Групі експертів про Європейську угоду стосовно роботи екіпажів транспортних засобів, залучених до міжнародних дорожніх перевезень Економічної комісії ООН для Європи²⁰

Рада Європи враховує, що Європейська угода щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення (далі – ЄУТЗ) набрала чинності 5 січня 1976 року. Групою експертів з ЄУТЗ була створена Європейська економічна комісія Організації Об'єднаних Націй (далі – ЄЕК ООН) в рамках ЄУТЗ. Ця група є органом, уповноваженим розробляти та подавати пропозиції щодо внесення змін до ЄУТЗ з автомобільного транспорту.

Регламент № 165/2014 ЄС Європейського Парламенту та Ради вимагає, щоб держави-члени об'єднали між собою свої національні електронні реєстри з водійськими посвідченнями через мережу телематики для обміну інформацією про випуск повідомлень з тахографів системи або, при використанні сумісної системи, забезпечити можливість обміну електронними даними з усіма іншими державами-членами через систему обміну повідомленнями «*TACHOnet*» (платформа для обміну інформацією про водійські посвідчення між державами-членами). Для досягнення загальноєвропейської гармонізації в області електронного обміну інформацією про водійські посвідчення необхідно, щоб «*TACHOnet*» використовувалася як єдина платформа усіма договірними сторонами ЄУТЗ. З'єднання із системою обміну повідомленнями «*TACHOnet*» на даний момент здійснюється безпосередньо через підключення транс'європейських послуг для телематики між адміністраціями («*TESTA*») або побічно через

²⁰ Council Decision (EU) 2018/1926 of 19 November 2018 on the position to be taken, on behalf of the European Union, in the Group of Experts on the European Agreement concerning the work of crews of vehicles engaged in international road transport of the United Nations Economic Commission for Europe. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D1926&from=EN>

країну-член, яка вже підключена до «*TESTA*». Оскільки «*TESTA*» - це послуги, що обмежуються лише державами-членами та установами Союзу, договірні сторони, що не є членами ЄС, можуть приєднуватися лише до «*TACHOnet*» побічним способом.

Нещодавно Комісія оцінила побічні підключення до системи обміну повідомленнями «*TACHOnet*» і дійшла висновку, що вони не забезпечують такий рівень безпеки, як «*TESTA*». Зокрема, не існує достатньої гарантії щодо автентичності, цілісності та конфіденційності інформації, переданої через побічні підключення. Побічні підключення до «*TACHOnet*» мають постачати безпечне з'єднання.

Інтернет доставка («*eDelivery*») – це мережа вузлів з'єднання для цифрових комунікацій, розроблена Комісією, де кожен учасник на національному рівні перетворюється на вузол, який використовує стандартні транспортні протоколи та політику безпеки. «*eDelivery*» використовує широко впроваджені технології безпеки, такі як інфраструктура відкритих ключів (далі – ІВК), для забезпечення автентичності, цілісності та конфіденційності обмінюваної інформації. Доступ до «*TACHOnet*» договірних сторін, що не є членами ЄС, до ЄУТЗ повинен надаватися за допомогою «*eDelivery*».

Національні органи, які підключені до «*TACHOnet*», зобов'язані виконувати відповідні технічні вимоги, щоб робота «*TACHOnet*» відповідала високому рівню продуктивності.

Оскільки Союз не є договірною стороною ЄУТЗ, і його статус не дозволяє йому повідомляти про запропоновані поправки, держави-члени, діючи в інтересах Союзу, повинні повідомляти про запропоновані поправки до Групи експертів з питань ЄУТЗ у дусі лояльного співробітництва з метою сприяння досягненню цілей Союзу.

Рішення ухвалено 19 листопада 2018 року.

Регламент (Євросоюз) 2018/1860 Європейського Парламенту та Ради від 28 листопада 2018 року про використання Шенгенської інформаційної системи для повернення громадян третіх країн, які незаконно перебувають на території Європейського Союзу²¹

Європейський парламент та Рада враховують, що повернення громадян третіх країн, які не виконують або більше не відповідають умовам в'їзду та перебувають чи проживають у державах-членах незаконно є важливою частиною комплексних зусиль, спрямованих на боротьбу з нелегальною міграцією.

Держави-члени повинні вжити всіх необхідних заходів для повернення нелегальних мігрантів до країн їхнього громадянства, які незаконно перебувають на території держав-членів та діяти відповідно до положень Директиви 2008/115 ЄС. Вбачається необхідним створити систему для обміну інформацією між державами-членами, які використовують Шенгенську інформаційну систему (далі – ШІС) відповідно до Постанови 2018/1861 ЄС, для рішень, що приймаються стосовно громадян третіх країн, які незаконно перебувають на території держав-членів, а також для контролю за тим, чи громадяни третіх країн покинули територію держав-членів. Системні сповіщення про повернення громадянина третьої країни до країни свого громадянства (далі системні сповіщення про повернення), внесені в ШІС, та обмін додатковою інформацією стосовно цих сповіщень повинні підтримувати компетентні органи, аби прийняти необхідні заходи для виконання рішень про видворення. Ці заходи повинні сприяти запобіганню нелегальної міграції та посиленню співпраці між органами держав-членів в цій сфері.

Цей Регламент визначає загальні правила введення системних сповіщень до ШІС про повернення осіб до країн свого громадянства. У системному сповіщенні повинно бути зазначено, чи було надано термін для добровільного від'їзду відповідного громадянина, в тому числі про те, чи був цей термін продовжений,

²¹ Regulation (EU) 2018/1860 of the European Parliament and of the Council of 28 November 2018 on the use of the Schengen Information System for the return of illegally staying third-country nationals. URL: <http://www.europeanmigrationlaw.eu/documents/Regulation%202018-1860.pdf>

чи було призупинено дію рішення про видворення, а також чи була надана відстрочка.

Системні сповіщення про повернення повинні містити лише ті дані, які необхідні для ідентифікації суб'єктів яким належать ці дані, що дозволить компетентним органам швидко приймати обґрунтовані рішення. Крім того, для полегшення ідентифікації, системне сповіщення повинно включати також посилання на ідентифікаційний документ відповідної особи та копію цього документа, де це можливо. Відбитки пальців та фотографії особи завжди повинні бути прикріплені до сповіщення з інформацією про таку особу.

Обмін додатковою інформацією, наданою національними компетентними органами, щодо громадян третіх країн, які підлягають поверненню, завжди повинен здійснюватися через мережу національних офісів – бюро «*Sirene*», що є контактною особою відповідно до статей 7 і 8 Регламенту 2018/1861 ЄС. Сповіщення повинні бути вилучені із системи, як тільки держава-член або компетентний орган, який видав рішення про видворення, одержує підтвердження того, що повернення особи до країни її громадянства відбулося. Якщо рішення про повернення супроводжується заборонаю на в'їзд, необхідно забезпечити дотримання такої заборони на в'їзд. ШІС повинен містити механізм повідомлення держав-членів про ухилення громадян третіх країн від обов'язку добровільного від'їзду протягом певного періоду.

Системні сповіщення мають зберігатися в ШІС лише термін, необхідний для виконання цілей, для яких ці сповіщення були введені. Системні сповіщення про повернення автоматично видаляються, як тільки закінчується термін їх дії.

Особисті дані, отримані державою-членом відповідно до цього Регламенту, не повинні передаватися або надаватися будь-якій третій країні, але в окремих випадках це може відбутися, якщо передача підлягає суворим умовам і є необхідною. Судові органи також можуть прийняти рішення про видворення, наприклад, внаслідок апеляції щодо відмови у наданні дозволу на перебування в країні або в якості кримінального покарання. Усі національні органи, відповідальні за прийняття та виконання рішень, повинні мати право доступу до ШІС, щоб вводити, оновлювати, видаляти та шукати системні сповіщення про повернення.

Цей Регламент відповідає основним правам та принципам визначеним в Хартії основних прав Європейського Союзу. Застосування цього Регламенту не порушує зобов'язань, що впливають із Женевської конвенції про статус біженців від 28 липня 1951 року.

Цей Регламент не застосовується для таких країн як Данія та Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії.

Регламент прийнятий 28 листопада 2018 року.

Регламент (Євросоюз) 2018/1861 Європейського Парламенту та Ради від 28 листопада 2018 року про запровадження, функціонування і використання Шенгенської інформаційної системи (далі - ШІС) у сфері прикордонних перевірок, внесення змін до Конвенції, що застосовується до Шенгенської угоди, а також про внесення змін і скасування Регламенту (ЄС) № 1987/2006²²

Європейський Парламент та Рада враховує, що Шенгенська Інформаційна система (ШІС) є одним з основних компенсаційних заходів, що сприяють збереженню високого рівня безпеки та справедливості Союзу шляхом підтримки оперативного співробітництва між національними компетентними органами, зокрема, прикордонниками, поліцією, митними органами, органами імміграції, а також органами, відповідальними за попередження, виявлення, розслідування або переслідування кримінальних злочинців чи виконання кримінальних покарань.

Цей Регламент запроваджує ряд покращень ШІС, що підвищать її ефективність, посилять захист даних та поширюватимуть права доступу до неї.

ШІС є єдиною інформаційною системою. Вона повинна включати в себе єдину мережу національних офісів - бюро «*Sirene*», для забезпечення обміну додатковою інформацією. Сповіщення в ШІС містять лише інформацію, необхідну для ідентифікації особи

²² Regulation (EU) 2018/1861 of the European Parliament and of the Council of 28 November 2018 on the establishment, operation and use of the Schengen Information System (SIS) in the field of border checks, and amending the Convention implementing the Schengen Agreement, and amending and repealing Regulation (EC) No 1987/2006. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018R1861&from=EN>

та дії, які потрібно виконати. Тому держави-члени повинні обмінюватися додатковою інформацією, що стосується сповіщень, де це необхідно.

ШІС складається з центральної системи та національних систем. Національні системи можуть містити повну або часткову копію бази даних ШІС, яку можуть розділяти дві або більше держав-членів.

Враховуючи, що ШІС є найважливішим інструментом обміну інформацією в Європі для забезпечення безпеки та ефективного управління кордонами, необхідно забезпечити її безперебійну роботу як на центральному, так і на національних рівнях. Кожна держава-член повинна створити резервну копію для своєї національної системи. Держави-члени також повинні забезпечувати безперебійне з'єднання з Центральною системою ШІС шляхом дублювання та фізичного й географічного від'єднання точок підключення.

Бюро «*Sirene*» повинне забезпечувати швидкий та ефективний обмін інформацією. Держави-члени повинні контролювати, щоб співробітники бюро «*Sirene*» володіли достатніми мовними навичками та знаннями відповідних законодавчих норм, необхідних для виконання своїх завдань

Для полегшення ідентифікації, інформація в ШІС повинна включати в себе посилання на документ, що посвідчує особу, або його номер, та, якщо це можливо, копію цього документа. Компетентні органи повинні мати змогу, у разі необхідності, вводити в ШІС інформацію, що стосується будь-яких конкретних, об'єктивних фізичних характеристик особи, які не підлягають змінам, такі як татуювання, шрами тощо. У разі потреби всі необхідні дані, зокрема ім'я та прізвище відповідної особи, повинні бути вказані при створенні сповіщення в програмі, щоб мінімізувати ризик помилкових звернень та непотрібних оперативних дій. ШІС повинна дозволити обробку біометричних даних задля допомоги в надійній ідентифікації відповідних осіб. Необхідно дозволити здійснювати пошук дактилоскопічних даних, які зберігаються в ШІС, з повними чи неповними відбитками пальців або долонь, якщо з високим ступенем імовірності може бути встановлено те, що відповідні відбитки належать виконавцю тяжкого злочину або терористичному злочинцю, за умови, якщо

пошук виконується одночасно у відповідних національних базах даних відбитків пальців. Особливу увагу слід приділяти встановленню стандартів якості, які застосовуються до зберігання біометричних даних. Необхідно використовувати дактилоскопічні дані за умови, якщо особистість не вдається ідентифікувати будь-яким іншим способом.

Такі сповіщення не повинні зберігатися в ШІС довше терміну, необхідного для виконання конкретних цілей. Протягом трьох років після надходження сповіщення в ШІС, держава-член, яка його внесла, повинна переглянути необхідність його збереження. Проте, в деяких випадках згідно з національним рішенням сповіщення можуть бути переглянутими протягом п'яти років.

Використовуючи ШІС, компетентні органи повинні забезпечити дотримання прав особи, дані якої обробляються. Обробка персональних даних для цілей цього Регламенту не повинна призводити до дискримінації осіб на будь-яких підставах, таких як стать, расове чи етнічне походження, релігія, інвалідність, вік чи сексуальна орієнтація тощо.

Органи нагляду повинні забезпечити проведення аудиту операцій з обробки даних у національних системах держав-членів відповідно до міжнародних стандартів аудиту щонайменше кожні чотири роки. Європейський нагляд за захистом даних повинен контролювати діяльність установ та органів Союзу щодо обробки персональних даних відповідно до цього Регламенту.

Необхідно також встановити чіткі правила для Європолу щодо обробки та завантаження даних із ШІС, які дозволять йому повністю використовувати ШІС, за умови дотримання стандартів захисту даних, як це передбачено в цьому Регламенті та Регламенті ЄС 2016/794. У випадках, коли здійснювані Європолом пошуки у ШІС виявляють наявність сповіщення, введеного державою-членом, Європол повинен інформувати останню шляхом обміну додатковою інформацією з відповідним бюро „Sirene”, аби ця держава-член мала змогу відслідковувати хід справи.

Цей Регламент надає повний захист персональних даних відповідно до статті 8 Хартії основних прав Європейського Союзу, прагнучи забезпечити безпечне середовище для всіх осіб, які

проживають на території Союзу, та захист нелегальних мігрантів від експлуатації та торгівлі людьми.

Положення цього Регламенту не застосовуються до таких країн як Данія, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії.

Ряд вдосконалень системи має застосовуватися негайно після набрання чинності цим Регламентом.

Цей Регламент повинен бути повністю введений в дію протягом трьох років після набрання чинності. Регламент ЄС № 1987/2006 втрачає свою чинність з дня повного застосування цього Регламенту.

Регламент (Євросоюз) 2018/1862 Європейського Парламенту та Ради від 28 листопада 2018 року щодо запровадження, функціонування і використання Шенгенської інформаційної системи (ШІС) у сфері поліцейської та судової співпраці у кримінальних справах, що вносить зміни і скасовує Рішення Ради 2007/533/ЮВС, а також скасовує Регламент (ЄС) № 1986/2006 Європейського Парламенту та Ради і Рішення Комісії 2010/261/Євросоюз²³

Метою Шенгенської інформаційної системи (далі - ШІС) є гарантування високого рівня захисту в сфері свободи, безпеки та справедливості Союзу, включаючи громадську безпеку та державну політику, а також забезпечення захисту на територіях держав-членів осіб з використанням інформації, переданої через цю систему. Цей Регламент затверджує процедури введення та обробки запитів у Шенгенській інформаційній системі щодо осіб та об'єктів, а також обмін додаткової інформації з метою поліцейської та судової співпраці у кримінальних справах. Регламент містить положення про технічну структуру ШІС, відповідальність держав-членів та Європейського агентства оперативного управління великомасштабними ІТ-системами в Просторі свободи, безпеки та

²³ Regulation (EU) 2018/1862 of the European Parliament and of the Council of 28 November 2018 on the establishment, operation and use of the Schengen Information System (SIS) in the field of police cooperation and judicial cooperation in criminal matters, amending and repealing Council Decision 2007/533/JHA, and repealing Regulation (EC) No 1986/2006 of the European Parliament and of the Council and Commission Decision 2010/261/EU. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1862&from=en>

правосуддя (*eu-LISA*) за обробку даних та їх конфіденційність та права відповідних осіб.

Згідно з Регламентом держави-члени зобов'язані вводити в ШІС запити про розшук:

- осіб, до яких застосовано екстрадиційний арешт;
- зниклих без вісті, в тому числі дітей;
- вразливих осіб (які внаслідок їх віку, інвалідності або їхніх сімейних обставин вимагають спеціального захисту);
- дітей, які були викрадені власними батьками;
- осіб, які можуть стати жертвами торгівлі, примусових шлюбів або будь-яких форм насильства залежно від статі;
- осіб, які причетні до терористичних злочинів або є членами збройних угруповань;

Будь-який запит в ШІС має містити такі дані:

- ім'я та прізвище особи;
- будь-які конкретні, об'єктивні, фізіологічні характеристики, які не підлягають зміні (татування чи шрами тощо);
- дата та місце народження;
- стать та національність;
- чи є небезпечною для суспільства;
- чи озброєна;
- чи належить до вразливої категорії;
- причина запиту та орган, який надіслав його;
- вид злочину;
- посилання на інші запити;
- реєстраційний номер особи в національному реєстрі;
- категорія ідентифікаційних документів особи та їх інформація (їх номер, країна та дата видачі);
- фотографії;

- дактилоскопічні дані;
- кольорова копія ідентифікаційних документів.

Також в ШІС повинні міститися запити про об'єкти, які знаходяться під арештом або використовуються в якості доказів у кримінальних справах. Ці запити стосуються таких категорій об'єктів:

- автотранспортні засоби;
- порожні причепи вагою до 750 кг;
- каравани;
- промислове обладнання;
- човни;
- контейнери;
- літак;
- авіаційні двигуни;
- вогнепальна зброя;
- викрадені документи (паспорт, посвідчення особи, дозвіл на перебування, посвідчення водія, проїзні документи, свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів та номерні знаки транспортних засобів тощо);
- банкноти (зареєстровані векселі) та фальшиві банкноти;
- предмети інформаційних технологій;
- ідентифіковані складові частини автомобілів;
- ідентифіковані компоненти промислового обладнання;
- інші ідентифіковані об'єкти високої вартості.

У Регламенті зазначається, що введення запиту в ШІС та термін його дії в системі повинні підлягати вимогам пропорційності, тобто справа повинна розглядатися як адекватна, відповідна та достатньо важлива, щоб забезпечити попередження в ШІС. Держава-член має право додати знак, що називається прапором, до запиту. Це означатиме відмову від виконання будь-яких дій стосовно цього запиту на цій території. Також у запиті має

бути зазначено, що всі дані, які знаходяться в ШІС, не слід передавати або надавати третім країнам або міжнародним організаціям.

Цей Регламент прийнятий 28 листопада 2018 р. та набирає чинності на двадцятий день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Рішення Комісії (Євросоюз) 2018/1927 від 5 грудня 2018 року, що встановлює внутрішні правила стосовно обробки Європейською Комісією персональних даних у сфері конкуренції щодо надання інформації суб'єктам даних та обмеження певних прав²⁴

Цим Рішенням встановлюються правила, яких дотримується Європейська Комісія, з метою інформування суб'єктів про обробку їх персональних даних відповідно до статей 14, 15 та 16 Регламенту (ЄС) 2018/1725 в межах своєї діяльності у сфері конкуренції.

Відповідно до Рішення розслідування у сфері антимонопольного законодавства, контроль за злиттями, контроль за державною допомогою та гарантування дотримання правил конкуренції, включаючи моніторинг, ревізію або регулюючі функції, пов'язані з здійсненням державних повноважень, сприяють поширенню та захищенню конкурентоспроможного внутрішнього ринку, забезпечуючи важливі економічні та фінансові інтереси Союзу та держав-членів.

У Рішенні зазначено, що при здійсненні вище згаданих заходів, Європейська Комісія має право на обробку персональних даних, які були отримані від юридичних осіб, фізичних осіб, держав-членів, міжнародних органів та організацій; а також даних, отриманих з публічно доступних джерел (наприклад, у контексті моніторингу ринку або перевірки діяльності), від анонімних джерел або визначених джерел (наприклад, скаржників), які вимагають захисту їх особи. Особистими даними, які обробляються Європейською Комісією, можуть бути ідентифікаційні дані,

²⁴ Commission Decision (EU) 2018/1927 of 5 December 2018 laying down internal rules concerning the processing of personal data by the European Commission in the field of competition in relation to the provision of information to data subjects and the restriction of certain rights. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D1927&rid=7>

контактні дані, професійні дані та дані, пов'язані з предметом кримінального розслідування.

Згідно з Рішенням під час виконання своїх завдань Європейська Комісія зобов'язана поважати права фізичних осіб стосовно обробки персональних даних, визнаних статтею 8 Хартії основних прав Європейського Союзу та Статтею 16 Договору про функціонування Європейського Союзу. Водночас Європейська Комісія несе відповідальність за своєчасне проведення розслідувань з дотриманням правил конфіденційності та професійної таємниці, а також за осіб, які потребують захисту їх персональних даних.

У Рішенні також зазначено, що Європейська Комісія має право на основі статті 25 Регламенту (ЄС) 2018/1725 обмежувати надання інформації суб'єктам даних з метою захисту своїх власних конкурентних розслідувань.

Це Рішення прийняте 5 грудня 2018 року та набирає чинності з дати прийняття Регламенту (ЄС) 2018/1725.

Рішення Ради (СЗБП) 2018/1930 від 10 грудня 2018 року, що вносить зміни до Рішення 2014/145/СЗБП стосовно обмежувальних заходів щодо діяльності, яка підриває або загрожує територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України²⁵

Згідно з цим Рішенням до списку осіб, суб'єктів та установ, що підлягають обмежувальним заходам, викладеного у Додатку до Рішення 2014/145/СЗБП, необхідно додати дев'ять осіб.

Це рішення було прийняте з урахуванням того факту, що 11 листопада 2018 року було організовано «вибори» у «Донецькій народній республіці» і «Луганській народній республіці».

Рішення набирає чинності з дня його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Рішення прийнято 10 грудня 2018 року.

²⁵ Council Decision (CFSP) 2018/1930 of 10 December 2018 amending Decision 2014/145/CFSP concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D1930&from=EN>

Рішення Ради (СЗБП) 2018/1939 від 10 грудня 2018 року про підтримку з боку Союзу універсалізації та ефективної імплементації Міжнародної конвенції про боротьбу з актами ядерного тероризму²⁶

Це Рішення було прийняте у зв'язку з універсалізацією та ефективною імплементацією Міжнародної конвенції про боротьбу з актами ядерного тероризму. Всі компоненти цього проекту повинні підтримуватися активними та інноваційними інформаційно-просвітницькими заходами, а ресурси повинні бути розподілені відповідно.

Відповідно до цього Рішення Верховний представник Союзу з питань закордонних справ та політики безпеки («Верховний представник») відповідає за виконання цього Рішення, тому двічі на рік доповідає Раді про виконання цього на основі регулярних звітів. Проекти впроваджуватимуться Управлінням ООН з наркотиків і злочинності та Центром боротьби з тероризмом ООН. Загальний прогнозований бюджет проекту становить 5 223 907 євро, який надаватиметься за рахунок співфінансування.

Це Рішення прийнято 10 грудня 2018 року та набирає чинності з дня його прийняття.

Рішення Комісії (Євросоюз) 2018/1961 від 11 грудня 2018 року, що встановлює внутрішні правила стосовно надання інформації суб'єктам даних та обмеження їх певних прав у контексті обробки персональних даних для цілей внутрішнього аудиту²⁷

Комісія враховує, що Регламент ЄС Євратом 2018/1046 Європейського Парламенту та Ради вимагає від кожної установи Союзу встановити функцію внутрішнього аудиту, яка повинна виконуватися відповідно до міжнародних стандартів. Внутрішній

²⁶ Council Decision (CFSP) 2018/1939 of 10 December 2018 on Union support for the universalisation and effective implementation of the International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D1939&from=EN>

²⁷ Commission Decision (EU) 2018/1961 of 11 December 2018 laying down internal rules concerning the provision of information to data subjects and the restriction of certain of their rights in the context of the processing of personal data for the purpose of internal audit activities. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D1961&rid=6>

аудит у Комісії здійснюється Службою внутрішнього аудиту (далі – Служба), яка була створена 11 квітня 2000 року. Внутрішній аудит також здійснюється Службою в союзних децентралізованих установах та інших автономних органах, які отримують внески від бюджет Союзу. Служба має повну незалежність та необмежений доступ до всієї інформації, необхідної для проведення своєї внутрішньої аудиторської діяльності, стосовно всіх видів діяльності та підрозділів відповідної установи Союзу. Служба є контролером для операцій з обробки, які вона здійснює відповідно до статей 118 та частиною 2 статті 119 Фінансового Регламенту.

Ревізійний комітет (далі – РК), відповідно до його місії є консультативним органом, який надає допомогу Комісії у виконанні своїх зобов'язань за договорами та інших нормативними актами. РК є контролером для операцій обробки даних, які він проводить відповідно до статті 123 Фінансового регламенту.

Регламент 2018/1725 ЄС скасовує Регламент № 45/2001 ЄС без будь-якого перехідного періоду з дати набуття ним чинності. Для того, аби уникнути небезпеки незаконної діяльності щодо проведення внутрішнього аудиту, це Рішення має застосовуватися з дати набрання чинності Регламентом 2018/1725 ЄС. Враховуючи усе перераховане вище Комісія ухвалила це рішення 11 грудня 2018 року.

Рішення Комісії (ЄС) 2018/1962 від 11 грудня 2018 року, що встановлює внутрішні правила щодо обробки персональних даних Європейським бюро з питань боротьби з шахрайством (ЄББШ) стосовно надання інформації суб'єктам даних та обмеження певних їх прав відповідно до статті 25 Регламенту (ЄС) 2018/1725 Європейського Парламенту та Ради²⁸

Цим Рішенням встановлюються правила та порядок незалежної обробки персональних даних службою Комісії – Європейським бюро з питань боротьби з шахрайством (далі – Бюро).

²⁸ Commission Decision (EU) 2018/1961 of 11 December 2018 laying down internal rules concerning the provision of information to data subjects and the restriction of certain of their rights in the context of the processing of personal data for the purpose of internal audit activities URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D1961&rid=6>

До компетенції Бюро належать адміністративні розслідування шахрайства, корупція та будь-яка інша незаконна діяльність, що перешкоджає фінансовим інтересам Союзу відповідно до Постанови (ЄС, Євратом) № 883/2013 Європейського Парламенту та Ради.

У рамках свого мандату Бюро збирає інформацію, включаючи персональні (особисті) дані з різних джерел (органів державної влади, приватних організацій та фізичних осіб) та обмінюється нею з установами, органами й службами Союзу, компетентними органами влади держав-членів та третіми країнами, а також з міжнародними організаціями до, під час та після проведення розслідувань чи координації.

В рамках своєї діяльності Бюро обробляє декілька категорій персональних даних, зокрема, ідентифікаційні, контактні та професійні.

Бюро, яке представляє Генеральний директор, виконує функції контролера за обробкою персональних даних. Такі дані повинні зберігатись в безпечному електронному середовищі, що перешкоджає незаконному доступу або передачі даних стороннім особам. Оброблені особисті дані зберігаються протягом п'ятнадцяти років після закриття справи, а щодо справ з координації, після закриття справи рішенням Генерального директора. Наприкінці періоду зберігання інформація про справу, включаючи особисті дані, передається в історичні архіви.

При виконанні своїх завдань Бюро зобов'язане поважати права фізичних осіб під час обробки їх персональних даних, визнаних статтею 8 Хартії основних прав Європейського Союзу та пунктом 1 статті 16 Договору про функціонування Європейського Союзу, а також правовими актами, що базуються на цих положеннях. У той же час Бюро зобов'язане дотримуватися суворих правил конфіденційності та професійної таємниці, зазначених у статті 10 Регламенту ЄС Євратом № 883/2013.

З метою забезпечення конфіденційності й ефективності розслідувань та інших оперативних заходів, які здійснює Бюро, необхідно прийняти внутрішні правила щодо сфери його компетенції.

Сфера дії цього Рішення охоплює всі операції з обробки персональних даних, що виконується Бюро при незалежній слідчій діяльності.

З метою дотримання статей 14, 15 та 16 Регламенту ЄС 2018/1725 Бюро повинно інформувати всіх осіб про свою діяльність, пов'язану з обробкою їх персональних даних та прав у прозорому та послідовному порядку у формі повідомлення про захист інформації, опублікованому на веб-сайті Бюро.

Регламент ЄС 2018/1725 скасовує Регламент ЄС № 45/2001 та вступає в силу без будь-якого перехідного періоду з дати набуття ним чинності.

Це Рішення прийняте 11 грудня 2018 року та набирає чинності з дня його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

ІІІ. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КРИВОЛАПОВ проти України» від 2 жовтня 2018 року (заява № 5406/07)²⁹

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 5 (1), (3) і (5) «Право на свободу та особисту недоторканність»;

ст. 6 (1) і (2) «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України І. А. Криволапов (далі – заявник), 1961 р. н.

Згідно з обставинами справи, у липні 2001 р. у м. Слов'янськ невідомі особи вбили журналіста, автора телепрограм про корупцію та організовану злочинність у регіоні, Ігоря Александрова.

У зв'язку з цією подією було затримано безпритульного гр. В., який зрештою визнав факт домовленості з певним гр. Б., який, у свою чергу, діяв за дорученням працівників правоохоронних органів і обіцяв гр. В машину та квартиру в обмін на зізнання. У 2002 р. гр. В. був виправданий судом, а пізніше помер за загадкових обставин. Гр. Б. зник без вісти в жовтні 2001 р. Пізніше було порушено кримінальне провадження за фактом його вбивства.

10 лютого 2004 р. заявника, який на час зазначених вище подій обіймав посаду заступника начальника Краматорського міського відділу міліції, взяли під варту за звинуваченням у зловживанні службовим становищем, що призвело до серйозних наслідків. Зокрема, його підозрювали у фальсифікації матеріалів кримінальної справи проти гр. В. в інтересах та за домовленістю з гр. Б.

²⁹ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF KRIVOLAPOV v. UKRAINE of 2 October 2018 (Application no. 5406/07). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-186431>

13 лютого 2004 р. Печерський районний суд м. Києва обрав заявнику запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Термін тримання під вартою згодом неодноразово подовжували.

У різні дати у 2004 р. проти заявника було порушено нові кримінальні провадження за підозрами у співучасті у викраденні та вбивстві, зловживанні службовим становищем та вбивстві гр. Б.

23 травня 2006 р. справу було передано до Запорізького обласного апеляційного суду (далі – Запорізький суд).

12 вересня 2006 р. Запорізький суд провів підготовче слухання і продовжив термін запобіжного заходу для заявника.

18 червня 2008 р. звинувачення у вбивстві гр. Б. було виділено в окреме провадження, та цю частину справи було передано до Генеральної прокуратури для додаткового розслідування.

19 лютого 2009 р. Запорізький суд визнав заявника винним у зловживанні службовим становищем і призначив йому покарання у вигляді п'яти років і дев'яти днів позбавлення волі. З огляду на те, що заявник вже відбув цей термін, його було звільнено безпосередньо в залі суду. Того самого дня суд першої інстанції ухвалив окреме рішення з метою довести до відома Генеральної прокуратури факти порушень у ході досудового розслідування.

29 жовтня 2009 р. Верховний Суд скасував рішення Запорізького суду, а справу передав на повторний розгляд до суду першої інстанції.

25 січня 2012 р. Луганський обласний апеляційний суд (далі – Луганський суд) виніс ухвалу про досудове затримання заявника за поданням прокурора. ЄСПЛ не було надано копію цієї ухвали.

20 березня 2012 р. Луганський суд у ході повторного розгляду як суд першої інстанції визнав заявника винним у зловживанні службовим становищем, що призвело до серйозних наслідків (щодо фальсифікації матеріалів справи проти гр. В.) та призначив йому покарання у вигляді 7 років позбавлення волі і позбавлення права обіймати посади державної служби протягом трьох років.

12 грудня 2012 р. Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних та кримінальних справ (далі – ВСС) змінив рішення Луганського суду від 20 березня 2012 р. і постановив звільнити заявника із зали суду через закінчення строків давності у справі про

фальсифікацію матеріалів справи проти гр. В. Однак заявник залишався під вартою, що було запобіжним заходом у справі про зловживання службовим становищем у зв'язку з продажем доказів, яка ще перебувала на стадії провадження.

24 січня 2013 р. Рубіжанський міський суд за поданням заявника припинив кримінальне провадження у справі про зловживання службовим становищем у зв'язку з продажем доказів через закінчення строків давності та звільнив заявника безпосередньо в залі суду.

У 2005 та 2008 рр. на одному з національних телеканалів транслювався 30-хвилинний документальний фільм «Смертельна угода» про домовленість між гр. В. та співробітниками правоохоронних органів і подальше вбивство гр. В. і гр. Б., у якому заявника було названо і зображено вбивцею. У фільмі також містилися витяги з допиту заявника, під час якого він визнавав фальсифікацію кримінальної справи та вбивства гр. Б.

У 2012 р. заявника тримали під вартою у Луганському СІЗО. За його словами, він перебував там з 20 березня по 28 грудня 2012 р.; проте, згідно з матеріалами, наданими Суду Урядом України, період тримання під вартою тривав із 25 січня по 20 грудня 2012 р. Крім того, за словами заявника, умови перебування були нестерпними з огляду на розміри камери та порушення санітарних умов. Уряд не зміг надати опис умов тримання заявника під вартою у Луганському СІЗО через збройний конфлікт у східних регіонах України.

Після прибуття до Луганського СІЗО заявник пройшов обстеження і став на облік з метою медичного спостереження за гіпертонією, хронічним панкреатитом та хронічним холециститом. Пізніше у заявника стався гіпертонічний криз, після чого у нього діагностували ішемічну хворобу серця, серцеву недостатність, гіпертонію та ін. захворювання, у зв'язку з чим йому було рекомендовано пройти стаціонарне лікування. Уряд України не зміг надати Суду додаткові фактичні дані про його лікування. За словами самого заявника, його не було госпіталізовано.

Заявник звернувся до Державного казначейства з вимогою про відшкодування моральної шкоди за незаконне кримінальне переслідування та тримання під вартою, яку було відхилено судами

трьох рівнів юрисдикції (Краматорським міським судом, Донецьким обласним апеляційним судом та Вищим спеціалізованим судом) як безпідставну, оскільки заявника було виправдано лише частково.

До Європейського суду з прав людини заявник завернувся 25 січня 2007 р. зі скаргою на порушення його прав згідно з положеннями ст. 3 (з огляду на нестерпні умови триманням під вартою), ст. 5 (з огляду на те, що його арешт та тримання під вартою були неправомірними та перевищували дозволений законом строк) та ст. 6 Конвенції (у зв'язку з неможливістю отримати компенсацію моральної шкоди, а також з огляду на порушення принципу презумпції невинуватості).

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 5 (1), (3) та (5) і ст. 6 (1) і (2) Конвенції з огляду на не виправдану тривалість кримінальних проваджень, а також через неправомірне тримання заявника під вартою у періоди з 10 серпня 2005 р. до 19 лютого 2009 р. та з 12 грудня 2012 р. до 24 січня 2013 р., відхиливши решту вимог заявника, зокрема, щодо компенсації йому судових витрат.

Суд також зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 20 тис. євро компенсації моральної шкоди та 300 євро компенсації витрат у зв'язку зі зверненням до ЄСПЛ.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ФОНД «БАТЬКІВСЬКА ТУРБОТА» проти України» від 9 жовтня 2018 року (заява № 5876/15)³⁰

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї, зокрема:

ст. 1 «Захист власності» Протоколу 1.

³⁰ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF BATKIVSKA TURBOTA FOUNDATION v. UKRAINE of 9 October 2018 (Application no. 5876/15). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-186688>

Обставини справи

Заявником у справі є Всеукраїнський громадський благодійний фонд «Батьківська турбота».

Згідно з обставинами справи, 18 листопада 1990 р. з'їзд Центрального комітету профспілок Радянського Союзу затвердив угоду між Центральним комітетом профспілок Радянського Союзу та Федерацією профспілок України (далі – Федерація), згідно з якою різне майно (включаючи санаторій, що став предметом судового процесу) було передано Федерації.

29 листопада 1990 р. Верховна Рада УРСР наклала мораторій на зміну назв об'єктів державної власності та їх власників до прийняття закону про роздержавлення майна.

Після проголошення Україною незалежності було прийнято Закон «Про підприємства, установи та організації союзного підпорядкування, розташовані на території України», згідно з яким ресурси підприємств, установ, організацій та інших відповідних підрозділів було визнано державною власністю України. Всі контракти, укладені в порушення мораторію 1990 р., було визнано недійсними.

22 листопада 1991 р. Федерація ухвалила рішення про створення акціонерного товариства УПО (нині — приватне акціонерне товариство), ратифікацію його статуту і передачу йому активів (в т. ч. зазначеного вище санаторію).

У 1992 р. Верховна Рада України скасувала рішення від 29 листопада 1990 р., а право власності на об'єкти союзного підпорядкування на території України було тимчасово передано Фонду державного майна України (далі - ФДМУ).

У невизначену дату ФДМУ подав позов проти Федерації та УПО, стверджуючи, що активи, передані Федерацією УПО, є власністю ФДМУ. Позов було відхилено Вищим арбітражним судом України, оскільки на час прийняття рішення не існувало спеціального закону, а, отже, не було жодних правових обмежень на створення УПО та передачу активів.

27 червня 2000 р. за заявою УПО місцеві уповноважені органи зареєстрували право власності товариства на передані йому активи.

У 2000 р. заявником було засновано Центр соціальної реабілітації «Ковчег» (далі – Центр), який забезпечував соціальний захист, соціально-педагогічну та психологічну допомогу дітям у віці від 6 до 18 років, які перебувають у складних життєвих обставинах.

30 серпня 2002 р. заявник та Центр придбали в УПО окремі приміщення санаторію, ціна яких за договором становила 1 млн 915 тис. 200 грн. Згідно з договором, приміщення належали УПО на підставі свідоцтва про право власності від 27 червня 2000 р. Згодом заявник зареєстрував своє право власності на вищезгадані приміщення у місцевих уповноважених органах.

У серпні 2011 р. прокурор, який діяв від імені держави, подав позов до Київського міського господарського суду проти УПО, заявника та Центру з проханням скасувати договір від 2002 р.

19 вересня 2011 р. суд задовольнив вимогу, виходячи з того, що у 1960 р. держава передала санаторно-оздоровчі об'єкти, включаючи спірне майно, профспілкам для безоплатного користування, але не у власність. Таким чином, договір від 2002 р. був недійсним. Заявник подав апеляцію, стверджуючи, що він був добросовісним покупцем та зазначивши також, що на оренду придбаних приміщень він витратив близько 5 млн грн.

1 квітня 2014 р. Апеляційний господарський суд Києва скасував рішення від 19 вересня 2011 р. та визнав заявника добросовісним покупцем. 24 липня 2014 р., після скарги прокурора з питань права, рішення від 19 вересня 2011 р. було відновлено.

У жовтні 2014 р. заявник звернувся до Верховного Суду з заявою про перегляд рішення від 24 липня 2014 р., проте її було відхилено.

2 квітня 2018 р. до реєстру прав власності на нерухоме майно було внесено відповідні зміни: державу, в особі ФДМУ, було вказано як власника оскаржуваного майна.

Незважаючи на рішення від 19 вересня 2011 р., заявник продовжує користування спірним майном, а діти із неблагополучних сімей та сімей внутрішньо переміщених осіб досі проживають на території санаторію. Заявник також повідомив Суду, що 1 лютого 2018 р. на його прохання Київський міський

господарський суд відклав виконання рішення до 31 травня 2018 р. Представник України не заперечував проти такого відтермінування.

23 січня 2015 р. заявник завернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав згідно з положеннями ст. 1 Протоколу 1 до Конвенції у зв'язку зі втратою ним матеріальних прав на добросовісно набуте майно.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 1 «Захист власності» Протоколу 1 до Конвенції (дійшовши висновку, що втручання у майнові права заявника наклало на нього непропорційне навантаження, тоді як законність такого втручання була сумнівною).

Суд також зазначив, що не готовий прийняти рішення щодо застосування положень ст. 41 Конвенції, відклавши винесення рішення з цього питання в цілому і запросивши сторони у справі надати – впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного - свої письмові зауваження з цього питання та, зокрема, повідомити Суд про будь-яку досягнуту між ними угоду чи домовленість.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «БУРЛЯ ТА ІНШІ проти України» від 06 листопада 2018 року (заява № 3289/10)³¹

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколів до неї, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя»;

ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту»;

ст. 14 «Заборона дискримінації»;

ст. 1 «Захист власності» Протоколу 1.

³¹ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF BURLYA AND OTHERS v. UKRAINE of 6 November 2018 (Application no. 3289/10). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187508>

Обставини справи

Заявниками є 19 громадян України ромської національності. До 10 вересня 2002 року заявники проживали в селі Петрівка, Іванівський район Одеської області (далі – село). В даний час вони проживають у Березівському районі Одеської області.

7 вересня 2002 року 17-річний етнічний українець був убитий в селі Петрівка, імовірно ромом. У відповідь на це натовп мешканців вимагав вигнання всіх ромів із села. На наступний день на зустрічі місцева рада ухвалила рішення про виселення ромів з території села. Після втручання районної адміністрації та Департаменту районної поліції рада знову зібралася 9 вересня 2002 року та вирішила звернутися до правоохоронних органів з проханням виключити «соціально небезпечних осіб незалежно від їх етнічного походження».

Того ж вечора сільський мер порадив ромським жителям піти напередодні майбутнього «погрому». В ту ж ніч, кілька сотень осіб здійснили обшуки в будинках заявників і знищили їх речі. Співробітники поліції були присутні під час нападу, але не намагалися запобігти мародерству і, мабуть, були зосереджені виключно на запобіганні людських жертв.

Кримінальне провадження було порушено негайно, 10 вересня, за підозрою в хуліганстві здійсненого групою осіб. Розслідування, яке очолював слідчий регіональної поліції, до якого також залучалася місцева поліція, було призупинено та повторно відкрито неодноразово до його остаточного призупинення в березні 2009 року.

Заявники подали ряд письмових заяв, адресовані лідерів ромської асоціації Дудучева та Стоянову, адвокату, який представляв низку заявників у інших кримінальних провадженнях. Згідно з загальним твердженням заяви, заявникам було запропоновано покинути домівки до погрому, а за їх відсутності їхні будинки були розграбовані натовпом – зокрема, були розбиті двері та вікна, а меблі і речі, знищені чи вкрадені.

Заява була подана до Європейського суду з прав людини 11 січня 2010 року з посиланням на різні підстави. Посилаючись на статтю 3, заявники скаржились, що напад на їхні будинки та погіршення умов життя, яких вони зазнали після цього, становили

нелюдське та таке, що принижує гідність, поводження. Вони стверджували, що держава несе відповідальність, оскільки, зокрема, органи влади були зацікавлені в нападі, не змогли захистити їх і не змогли ефективно розслідувати злочин. Спираючись на статтю 8, заявники скаржились на те, що їх будинки були знищені та заявники були змушені жити в нестерпних умовах. Спираючись на статтю 14, в поєднанні із статтею 3 та статтею 8, вони скаржились на те, що зазнали дискримінації через їх етнічне походження. Посилаючись на статтю 1 Протоколу 1, заявники скаржились також на те, що вони були позбавлені своїх володінь та як наслідок зазнало шкоди їхнє майно, що знаходилося в будинках. Посилаючись на статтю 13, заявники скаржилися на відсутність ефективного засобу захисту своїх прав в країні.

Рішення Суду

Суд визнав неприйнятною частину заяви, поданої Наталією Володимирівною Цуколан, оскільки не було жодних належних доказів її участі в подіях описаних в заяві. Інший заявник, Федір Яковлевич Циня, помер після подання заяви. Особи, які виявили намір підтримати заяву від його імені, не змогли довести свою правонаступність за заявником. Ця частина вимог була виключена із заяви.

Суд зобов'язав Україну виплатити 11 000 євро компенсації в рахунок моральної шкоди кожному з 12 заявників, щодо яких було встановлено порушення статей 3 та 14, та 9000 євро компенсації в рахунок моральної шкоди кожному з п'яти заявників, щодо яких було встановлено порушення статті 8 та 14.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ЖАНГ проти України» від 13 листопада 2018 року (заява № 6970/15)³²

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема,

ст. 6 «Право на справедливий суд».

³²Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF ZHANG v. UKRAINE of 13 November 2018 (Application № 6970/15). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187602>

Обставини справи

Заявником є громадянином Китайської Народної Республіки Ю. Жанг (далі – заявник).

1 травня 2009 р. група з близько п'ятнадцяти китайських студентів, включаючи заявника, були на пікніку. Коли вони завершували пікнік, чотири українських чоловіка (Д., Са, Су, М.), які мали пікнік поруч, підійшли до них, щоб взяти пиво. Українці були явно п'яні. Д. взяв ніжик зі столу китайського студента і кинув його в річку під приводом того, що це зброя, і їй там не місце. М., який виявився менш п'яним, ніж його друзі, був дружнішим і заявник подарував йому пляшку пива. Всі четверо випили пиво і повернулися знову. Вочевидь, вони запропонували китайським студентам невеликий складний ніж, а не той, який був викинутий, але їх пропозиція була відхилена. Поведінка Д. була особливо образливою та непристойною: він розстебнув штани і показав свої статеві органи всім, хто оточував його, включаючи дівчат. Заявник подарував українцям іншу пляшку пива і група китайських студентів почала збиратися. М. знімав події на свій смартфон. Останнє, що було записано – це як один з китайських студентів, який згодом був ідентифікований як В., взяв з пластикового пакету дві металеві викрутки.

У невстановлений момент розпочалася бійка між двома групами. Пізніше вони звинувачували один одного у її початку. У ході бою М. був поранений у спину металевою викруткою. Через три дні він помер від поранень у лікарні. Заявник був арештований і звинувачений у вбивстві того ж дня.

Новий Кримінальний процесуальний кодекс України (КПК) набув чинності в Україні у листопаді 2012 р., вносячи значні зміни. На той час, коли провадження у справі щодо заявника вже тривало протягом трьох з половиною років на стадії попереднього розслідування.

Тим часом всі співвітчизники заявника, які були свідками на його боці, виїхали з країни. Спираючись на нову редакцію КПК, суди відмовилися визнати заяви цих свідків як докази, оскільки вони не були безпосередньо подані до суду.

У липні 2013 р. Київський районний суд м. Харькова засудив заявника до 12 років позбавлення волі. Заяви заявника про

прийняття свідчень вище зазначених свідків були відхилені. Він стверджував, серед іншого, про те, що свідчення відсутніх свідків повинні прийняті, оскільки колишня редакція КПК була в силі на момент відкриття кримінальної справи, і це дозволяло приймати такі докази як належні. Апеляційний суд не розглянув ці заяви.

Переконавання суду було в значній мірі засноване на свідченнях двох українських чоловіків, що брали участь у бою, Са. і Су. Однак Су. як повідомляється, був надто п'яним, щоб поговорити з поліцією в день інциденту, а Са. запропонував суперечливі звіти про події як мінімум три рази, одночасно визнаючи, що його ототожнення пана Жанга як винуватця було викликано емоціями.

22 липня 2014 р. Вищий спеціалізований суд з цивільних та кримінальних справ відхилив касаційну скаргу заявника та погодився з рішенням судів апеляційної та першої інстанції. Він не визнав причин вважати, що слідство та судовий розгляд були поверхневими та неповними. Вищий спеціалізований суд не розглянув аргументи заявника щодо прийнятності доказів зі сторони захисту отриманих за час дії редакції КПК 1960 р.

Згідно з інформацією, поданою заявником, 31 березня 2016 р. він був звільнений та повернувся до Китаю. У матеріалах справи, що надійшли до Суду немає додаткових відомостей по цьому питанні.

Спираючись на пункт 1 статті 6 (право на справедливий суд), заявник скаржився на те, що йому було відмовлено в справедливому суді і стверджував, що його засудження ґрунтувалося винятково на суперечливих, непослідовних та спекулятивних твердженнях друзів жертви, які змінювалися декілька разів.

Суди також відмовилися прийняти показання свідків на його користь.

20 січня 2015 року заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав згідно з положеннями ст. 6 Конвенції у зв'язку з тим, що кримінальне провадження проти нього було несправедливим, необґрунтованим та незаконним.

Рішення Суду

Суд визнав кримінальне провадження проти заявника є таким, що призвело до порушення його права на справедливий судовий розгляд за пунктом 1 статті 6 Конвенції. З огляду на цей висновок, Суд не бачить необхідності розглядати окремо його скаргу щодо невинуватеної тривалості кримінального провадження.

Суд постановив, що Україна повинна заплатити заявникові 7500 євро за моральну шкоду. Заявник не заявив вимог про стягнення витрат у зв'язку зі зверненням до ЄСПЛ.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ІСАЄВА проти України» від 4 грудня 2018 року (заява № 35523/06)³³

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 6 «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Заявницею у справі є громадянка України Наталя Ісаєва (далі – заявниця) 1974 р.н., проживає в м. Луганськ (Україна).

Скарга подана заявницею з приводу того, що в 1998 році вона була серйозно травмована іншим пацієнтом у державній психіатричній установі.

Після нападу вона зазнала тяжких тілесних ушкоджень, включаючи струс мозку, розбиту щелепу та ніс. Ці ушкодження пізніше призвели до того, що вона осліпла на одне око.

У 1998 та 2013 роках органи прокуратури вирішили не порушувати кримінальну справу та не проводити слідство. Зокрема, вони виявили, що пацієнт, який вчинив напад на заявницю, не може бути притягнутим до кримінальної відповідальності, так само як і два санітари установи, які можливо, були недбалими й не проконтролювали пацієнтів, проте не можуть бути притягнені до відповідальності, оскільки відповідно до внутрішнього

³³Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF ISAYEVA v. UKRAINE of 4 December 2018 (Application № 6970/15). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187919>

законодавства вони не можуть розглядатися в якості «посадових осіб».

У період з 1999 по 2014 рік заявниця, отримала судові рішення за двома позовами про компенсацію. Перший судовий розгляд було припинено рішенням суду, згідно з яким встановлено, що виключно санітари несуть відповідальність за шкоду, заподіяну їй, тоді як другий судовий розгляд розподілило відповідальність за інцидент між санітарами та пацієнтом, який накинувся на неї.

Всього у цьому процесі вона отримала 74 130 грн. компенсації. Тим часом у 2006 році прокуратура вимагала, щоб установа провела внутрішнє розслідування цього інциденту, але ця вимога не була виконана.

Заява була подана до Європейського суду з прав людини 22 серпня 2006 року зі скаргою на порушення ст. 3 «Заборона катування» та ст. 6 «Право на справедливий суд».

Рішення Суду

Суд визнав, що статтю 3 Конвенції відповідно до її процесуальної частини не було порушено.

Заява виключена з переліку справ Суду у частині, що стосується скарги заявниці за статтею 6 Конвенції стосовно надмірної тривалості провадження.

Суд взяв до уваги односторонню заяву, подану Урядом України, за якою Уряд зобов'язується виплатити заявниці 1080 євро компенсації.

IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Безпечний Союз: в ЄС запроваджено Європейську систему туристичної інформації та авторизації³⁴

9 жовтня ц. р. набрав чинності Регламент ЄП та Ради від 12 вересня 2018 р. про запровадження Європейської системи туристичної інформації та авторизації (ЄСТІА/ETIAS)³⁵. Остаточну згоду на створення ЄСТІА та відповідне посилення мандату Агентства ЄС з питань оперативного управління великими ІТ-системами у сфері свободи, безпеки та юстиції (*eu-LISA*)³⁶ ЄП надав 5 липня 2018 р.³⁷ До слова, ще 2016 р. Голова ЄК Ж.-К. Юнкер у своїй промові про стан Союзу наголосив на важливості усунення існуючих недоліків в управлінні даними на рівні ЄС та необхідності удосконалення взаємоузгодженості існуючих інформаційних систем, запропонувавши Комісії внести відповідну пропозицію щодо створення ЄСТІА.

ЄСТІА – система, яка надаватиме дозвіл громадянам третіх країн на перетин зовнішніх кордонів держав – членів ЄС. Право і водночас тягар прийняття остаточного рішення про перетин її зовнішнього кордону покладатиметься на державу-члена, яка є кінцевим пунктом подорожі відповідної особи. За допомогою ЄСТІА здійснюватиметься попередня перевірка і оцінка безпекових та міграційних ризиків щодо осіб, які користуються правом безвізового в'їзду до Шенгенської зони. Це дозволить державам-

³⁴ ETIAS Regulation enters into force. URL: <https://www.eulisa.europa.eu/Newsroom/News/Pages/ETIAS-Regulation-enters-into-force.aspx>

³⁵ Regulation (EU) 2018/1240 of the European Parliament and of the Council of 12 September 2018 establishing a European Travel Information and Authorisation System (ETIAS) and amending Regulations (EU) No 1077/2011, (EU) No 515/2014, (EU) 2016/399, (EU) 2016/1624 and (EU) 2017/2226. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018R1240>

³⁶ Агентство *eu-Lisa* відповідальне за оперативне управління такими ІТ-системами, як *EURODAC*, ШПС II (*SIS II*) та ВІС (*VIS*), забезпечуючи інформаційну безпеку і захист даних та миттєвий обмін даними між державами-членами. Крім того, *eu-Lisa* займається створенням і розробкою нових ІТ-систем разом із розбудовою Центру передового досвіду і проведенням навчання, моніторингу і звітування. Він сприяє практичній імплементації політичних пріоритетів та відповідних правових інструментів.

³⁷ Security Union: Commission welcomes the European Parliament's adoption of the European Travel Information and Authorisation System (ETIAS) and a stronger eu-LISA Agency. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4367_en.htm?locale=en

членам відмовляти у видачі дозволів особам, яких вони вважають такими, що становлять загрозу безпеці, нелегальній міграції чи здоров'ю своїх громадян. Для перетину будь-якого зовнішнього кордону Шенгенської зони такі особи повинні мати як дійсний документ, що дає право на в'їзд до ЄС, так і дозвіл, виданий на підставі перевірки через інформаційну систему ЄСТІА.

За розвиток і технічне управління інформаційною системою ЄСТІА відповідатиме Агентство *eu-LISA*, засноване 2012 р. для забезпечення неперервного функціонування великих ІТ-систем у зазначеній сфері. Водночас *Frontex*³⁸ - агентство, що 2016 р. перетворилося на Європейське агентство прикордонної берегової охорони³⁹, - здійснюватиме управління Центральним підрозділом ЄСТІА.

Інформаційна система ЄСТІА - це, зокрема:

- централізована система обробки заяв;
- національна єдина «з'єднуюча точка» в кожній державі-члені, яка зв'язує центральну систему з відповідною національною інфраструктурою;
- безпечна система зв'язку між загальноєвропейською центральною системою та національними єдиними «з'єднуючими точками»;
- публічний веб-сайт та зручний додаток для мобільних пристроїв;
- послуга з розсилки електронних повідомлень та ряд інших інструментів для заявників, таких як послуги з відкриття окремого аккаунту, контролю і перевірки проходження заявки, а також надання згоди або відмови у наданні згоди на збереження даних понад загальновстановлений період.

Законодавчі пропозиції щодо ЄСТІА та *eu-LISA*, внесені Комісією у листопаді 2016 р. та червні 2017 р. відповідно, були

³⁸ *FRONTEX* (Європейське агентство з охорони зовнішніх кордонів держав - членів ЄС) – агентство ЄС, яке займається охороною зовнішніх кордонів; є відповідальним за координацію діяльності національних прикордонних служб та забезпечує надійність кордонів держав – членів ЄС з іншими країнами.

³⁹ Щодо створення Європейського агентства прикордонної берегової охорони див., напр., Реферативний огляд європейського права : інформаційно-аналітичний дайджест / Вип. 4 (2016) (жовт. – груд. 2016 р.). К. 2016. С. 35.

визнані політичними пріоритетами у Спільній декларації законодавчих пріоритетів ЄС на 2018–2019 рр.⁴⁰ Їх привітали Комісар з питань міграції, внутрішніх справ та громадянства Дімітріс Аврамопулос (*Dimitris Avramopoulos*) та Комісар з питань безпеки Союзу Джуліан Кінг (*Julian King*). При цьому Д. Аврамопулос зазначив: «На початку діяльності нинішньої Комісії ми зобов'язалися створити Європу, яка захищатиме, – і сьогодні ми зробили ще один, важливий крок на шляху досягнення цієї мети. Посилене Агентство *eu-LISA* стане керівним центром загальноєвропейської інформаційної системи щодо кордонів, міграції та безпеки, а нова інформаційна система ЄСТІА назавжди забезпечить відсутність інформаційних прогалів, пов'язаних із особами, які мають право на безвізові подорожі територією ЄС. Кожну особу, яка становить будь-які міграційні чи безпекові ризики для ЄС, буде виявлено навіть до її наближення до кордонів Союзу, а добросовісні мандрівники отримають підтримку і сприяння».

Водночас Д. Кінг прокоментував цю подію таким чином: «Наші поліцейські і прикордонники повинні мати правовий інструментарій для належного виконання своєї роботи – збереження безпеки громадян і захисту кордонів ЄС. Інформаційна система ЄСТІА забезпечить проведення попередньої перевірки осіб, які мають право на безвізовий в'їзд до ЄС, на предмет потенційних проблем, пов'язаних із безпекою Союзу, тоді як Агентство *eu-LISA* із посиленням мандатом дозволить нам продовжувати модернізацію загальносоюзних інформаційних систем у сфері правоохоронної діяльності та прикордонного контролю і управління».

Серед найважливіших переваг нової інформаційної системи можна виділити наступні:

– *доступність, простота та швидкість*: всі особи, які мають право безвізового в'їзду в ЄС, згідно з новою процедурою, будуть зобов'язані отримати дозвіл ЄСТІА перед в'їздом у Шенгенську зону. При цьому передбачається, що процедура заповнення онлайн-

⁴⁰ Див., напр.: Working document for the Joint Declaration on the EU's legislative priorities for 2018-19. 31 new initiatives for a More United, Stronger and More Democratic Union. Better Protecting the Security of Our Citizens. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/working-document-joint-declaration-legislative-priorities-2018-19_en.pdf

заявки через веб-сайт або мобільний додаток займе не більше 10 хвилин, після чого автоматичне підтвердження дозволу на в'їзд надаватиметься у 95 % випадків. Вартість видачі дозволу становитиме 7 євро (для осіб віком від 18 до 70 років), а дозвіл діятиме впродовж 3 років;

– *перехресна перевірка за допомогою інформаційних систем ЄС*: інформаційна система ЄСТІА здійснюватиме перехресну перевірку даних, наданих заявником, у всіх інформаційних системах ЄС щодо кордонів, безпеки і міграції, включаючи бази даних ШІС (SIS), ВІС (VIS), Євродак (Eurodac), Європолу та Інтерполу. Якщо дані, які перевірятимуться, збігатимуться з даними у відповідних базах даних ЄС, заявник отримує відповідне письмове підтвердження у Центральному підрозділі ЄСТІА, управління яким здійснюватиме Європейське агентство прикордонної берегової охорони;

– *чіткі правила для відмови*: у випадках, коли у видачі дозволу відмовлено, компетентний національний орган зобов'язаний поінформувати заявника про рішення або вимагати чи шукати додаткову інформацію впродовж 96 годин. Якщо таку інформацію надано, відповідний компетентний орган приймає рішення впродовж 4 місяців з дати подання електронної заявки. У випадку відмови заявники завжди мають право на її оскарження.

Оновлений мандат Агентства *eu-LISA* надасть йому можливості і необхідні засоби для забезпечення централізованого оперативного управління інформсистемами ЄС щодо міграції, безпеки та прикордонного контролю. Зокрема:

– *розробка нових систем*: посилене *eu-LISA* відіграватиме ключову роль у розвитку і підтриманні функціонування таких нових інформсистем ЄС щодо міграції, безпеки та прикордонного контролю, як система «в'їзд-виїзд» та ЄСТІА;

– *оновлення існуючих систем*: Агентство *eu-LISA* отримує нові можливості і засоби для підтримки функціонування і модернізації систем ШІС, ВІС та Євродак, за управління якими Агентство несе відповідальність;

– *забезпечення взаємоузгодженості*: посилене Агентство *eu-LISA* відповідатиме за прийняття технічних рішень для забезпечення того, аби зазначені інформаційні системи ЄС

взаємодіяли ефективно і були доступними для працівників поліції і прикордонних служб на місцях.

Планується, що ЄСТІА запрацює до кінця 2021 р. та повністю увійде в експлуатацію впродовж 2022 р. Таким чином, це стане ще одним важливим кроком на шляху зміцнення безпеки ЄС, послабленої, зокрема, міграційною кризою та іншими викликами, що сьогодні постали перед Союзом.

Ідея формування єдиної європейської армії «блукає» Європою⁴¹

Дискусії про спільну європейську оборонну співдружність розпочато ще в 1950-і роки. Відтоді цей проект час від часу намагалися реанімувати. Зокрема, протягом останніх семи місяців активно обговорюється перспектива радикального реформування європейської системи оборони. Ініціатором цього процесу є канцлер Німеччини та президент Франції.

Так, ще на початку червня 2018 року під час виступу на щорічній конференції Німецької Ради сталого розвитку Канцлер ФРН Ангела Меркель констатувала, що наразі Європейський Союз перебуває на перехресті, а також застерігла щодо негативних наслідків зупинення подальшого розвитку європейської спільноти. Біполярний стан, який панував під час «холодної війни», поступився місцем багатополярному світу із такими лідерами, як США, Китай тощо, який динамічно зростає. В цих умовах Європа має переосмислити власну роль. При цьому, канцлер наполегливо закликала дотримуватися спільних європейських цінностей.

Аби Європа і надалі залишалась гарантією миру, як вважає канцлер А. Меркель, потрібні величезні зусилля європейських інституцій щодо інкорпорації Європейського Союзу до глобального порядку XXI століття. Завдяки цьому необхідно сформувати новітню всеохоплюючу систему оборони.

Зокрема, А. Меркель наголосила, що задля забезпечення і в майбутньому процвітання та миру слід здійснювати рішучі дії у таких сферах: спільна зовнішня, оборонна та безпекова політика; спільна політика розвитку, міграції та притулку; спільний науково-дослідний, економічний та валютний простір; спільний простір

⁴¹ «Europe is at a crossroads». 4 June 2018. URL: https://www.bundeskanzlerin.de/Content/EN/Artikel/2018/06_en/2018-06-04-rede-eu-nachhaltigkeitsrat_en.html.

освіти та культурного розмаїття; підвищення рівня ефективності діяльності структур Європейського Союзу.

У контексті забезпечення геополітичної стабільності пріоритетною стає політика у сфері зовнішніх відносин, оборони та безпеки. З огляду на це не є випадковим, що канцлером Німеччини запропоновано зміни саме у цій сфері. Наприклад, в майбутньому: по-перше, постійне місце в Раді Безпеки Організації Об'єднаних Націй закріпити за існуючим статусом саме за Європою, а не за будь-якою окремою європейською країною; по-друге, створити Раду європейської безпеки.

Проблема посилення європейської безпеки становила один з пунктів перемовин А. Меркель та Е. Макрона під час їхньої зустрічі 19 червня 2018 року⁴². Лідери двох найпотужніших країн Європейського Союзу обговорювали план даної сфери реформування та відкрили таким чином нову сторінку європейської історії.

Серед низки питань, які погоджували під час зустрічі в межах підготовки саміту ЄС 28 - 29 червня цього року, та які становитимуть основу для подальших переговорів та дій, виокремимо:

1. формування «справжньої європейської силової прикордонної поліції»;
2. започаткування європейських дебатів щодо нових форм, таких як Рада Безпеки ЄС, і нових можливостей для тіснішої координації в рамках ЄС та на зовнішніх форумах;
3. просування до інтегрованішої європейської оборони, із врахуванням всіх цивільних та військових аспектів й ресурсів кризового менеджменту ЄС.

Під час інтерв'ю німецькому громадському телебаченню *ARD* 27 серпня 2018 року Ангела Меркель пояснила власну прихильність щодо перспективи посилення європейської безпеки та оборони в контексті ускладнень відносин між ЄС та США⁴³.

⁴² Merkel, Macron agree on major EU reforms. 19 June 2018. URL: http://www.xinhuanet.com/english/2018-06/20/c_137265999.htm.

⁴³ Germany ready to «take more responsibility» in European defence policy, says Merkel. 27 August 2018. URL: <https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/germany-ready-to-take-more-responsibility-in-european-defence-policy-says-merkel/>.

Красномовними є наступні фрази канцлера: «Німеччина має взяти частину своєї долі у власні руки», а саме означає, що нам доведеться більше покладатися на Європу, а це означає, що Німеччина повинна взяти на себе більшу відповідальність за європейську оборону». Позиції Німеччини та Франції щодо ідеї Ради європейської безпеки та проекту європейських військ втручання є доволі близькими, вважає Меркель.

У листопаді, напередодні відзначення сторіччя завершення Першої світової війни президент Франції Еммануель Макрон актуалізував дискусію щодо перспективи посилення оборонних структур ЄС⁴⁴. При цьому, він висловив різку критику трансатлантичних відносин безпеки.

Президент Макрон не лише продовжив обговорення означеного питання, а й загострив його. Так, свого часу він заявив, що Європа має набути більшої суверенності у сфері оборони та захищати себе самостійно, а не залежно від США. Під час інтерв'ю французькому радію він об'єднав США з іноземними державами, які він вважає потенційною загрозою для континенту: «Ми маємо захищати себе від Китаю, Росії та навіть Сполучених Штатів Америки», – зазначив Макрон.

Разом з тим, прес-секретар ЄК Маргарита Шінас, яка висловлювала не власну думку, а позицію цієї інституції, привітавши амбіції президента Франції, заявила, що створення армії ЄС є передчасним, зокрема підтвердила, що співпраця з цього напрямку має розпочинатись у сферах досліджень, закупівель та фінансування.

Модерна концепція регіонального розвитку ЄС отримала новий імпульс до розвитку⁴⁵

Одну з найвагоміших складових європейського інтеграційного процесу становить регіональна політика ЄС або так звана «політика згуртування» (*Cohesion Policy*). Її спрямовано на подолання

⁴⁴ Stacy Meichtry Laurence Norman Macron is the creation of an army of the European Union. 6 November 2018. URL: <https://www.wsj.com/articles/frances-macron-calls-for-creating-a-european-army-1541528803>.

⁴⁵ EU budget: Regional Development and Cohesion Policy beyond 2020. Strasbourg, 29 May 2018. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3885_en.htm.

регіональної диспропорції, насамперед, у соціально-економічній сфері, що є конкретним виявом європейської солідарності.

В умовах зростання викликів щодо європейської єдності протягом декількох останніх років інституціями ЄС запропоновано амбітне реформування означеного вище напрямку діяльності. На початку жовтня 2018 року Комісаром з регіональної політики Коріною Крецу озвучено певні новації, які конкретизують пропозиції Європейської Комісії щодо модернізації цієї сфери.

Так, у травні 2018 року презентували основні напрями реформування регіональної політики ЄС. При цьому віце-президент ЄК з питань робочих місць, економічного зростання, інвестицій та конкурентоспроможності Яркі Катайнен висловив впевненість в тому, що протягом найближчих десяти років «політика згуртування» сприятиме у всіх регіонах модернізації місцевої промисловості та інвестуванню інновацій, що пришвидшить перехід до низьковуглецевої економічної моделі розвитку. Комісар з регіональної політики Коріна Крецу акцентувала на таких аспектах оновленої регіональної політики: охоплення усіх територій, більша гнучкість, адаптація до нових пріоритетів, кращий захист громадян.

У травневій програмі ЄК щодо модернізації «політики згуртування» викладено такі чотири пропозиції:

1. Зосередження уваги на ключових інвестиційних пріоритетах, якими визначено інновації, підтримка малого бізнесу, цифрові технології, модернізація промисловості.

2. Реалізація «політики згуртування» рівною мірою у всіх регіонах та із врахуванням територіальної специфіки. Цей підхід має проявлятися в наступному. По-перше, регіони, які все ще відстають за темпами зростання або рівня доходів населення, – переважно, розташовані на півдні та сході Європи, – матимуть і в подальшому вагому підтримку ЄС. По-друге, регіональна політика здійснюється із врахуванням поділу територій на три категорії: менш розвинуті, перехідні та більш розвинені. По-третє, розширення залучення органів місцевого самоврядування, органів влади на місцях, територіальних громад тощо до управління фондами ЄС.

3. Правила мають бути у меншій кількості, чіткіші та стисліші, а правове регулювання – гнучкішим. Мається на увазі,

зокрема, запровадження єдиного переліку правил доступу до 7 фондів ЄС, що реалізуються у партнерстві з державами-членами.

4. Посилення зв'язку регіональної політики з Європейським економічним управлінням (економічна та бюджетна політика «Європейський семестр») з метою покращення інвестиційного середовища в Європі.

8 жовтня, коли розпочався Європейський тиждень міст та регіонів, в контексті обговорення перспектив «політики згуртування» її загальна концепція, що запропонована ЄК у травні, отримала подальший розвиток, як зазначалося вище, у виступі⁴⁶. Так, запропоновано до дискусії у європейській спільноті найактуальніші напрями в названій сфері, що сприятиме державам-членам та регіонам у розробці відповідних проектів програм:

- «Спритна Європа», яка передбачає, насамперед, формування вже зараз в державах та їхніх регіонах переліку пріоритетних інвестиційних напрямів, які допоможуть кожному з регіонів залишатися конкурентоспроможним. При цьому, інноваційні довгострокові плани мають спиратися на позитивні досягнення окремих місцевостей.

- «Зелена, низьковуглецева Європа», що становить новий пріоритет у діяльності ЄС. На регіональному рівні мають сформулювати бачення, зокрема, шляхів підвищення енергоефективності та ширшого використання поновлюваних джерел енергії.

- «Європа ближче до громадян», яка також визнається новим європейським пріоритетом. Місцеві стратегічні програми розвитку мають орієнтуватися, насамперед, на вирішення проблем територій адміністративних одиниць. Принципово важливою є максимальна участь місцевих органів влади та місцевих мешканців у реалізації вказаних стратегій. Складовою довгострокових планів розвитку окремих регіонів має стати і питання інтеграції мігрантів: прийом, освіта, працевлаштування, надання житла тощо.

- «Розбудова адміністративної спроможності», що передбачає надання ЄК державам-членам та регіонам певних адміністративних інструментів: плани дій щодо державних закупівель та щодо державної допомоги тощо. При цьому, на

⁴⁶ Commissioner Crețu on «The next generation of EU Funds programmes». Brussels, 8 October 2018. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-18-6047_en.htm.

національному та місцевому рівнях мають розпочати обговорення та визначення найкращих способів використання відповідних можливостей.

Коріна Крецу зауважила, що означені пропозиції надано до розгляду Радою та Європейським Парламентом і закликала не зволікати з ухваленням відповідних рішень, адже узгодити політику ЄС з цього напрямку слід ще перед початком європейських виборів.

Технології мають працювати на користь демократії: від інертного споглядання за впливом технічного прогресу на суспільство – до концепції ефективного врегулювання⁴⁷

Протягом останнього часу в Європейському Союзі відбувається поступова зміна правової парадигми інформаційного суспільства. Цьому процесу притаманно приватно-державне партнерство.

Так, ще 2017 року на одній з найбільших у світі щорічних технологічних конференцій «*Web Summit*» у Лісабоні її засновник Падді Косгрейв заявив, що такі техногіганти як *Facebook* чи *Google* можуть перетворитися на монополії⁴⁸. І щоб цього не сталося, світу потрібні нові правила для врегулювання їхньої діяльності. Протистояння протягом 2018 року: антимонопольного комітету ЄС на чолі з Маргрете Вестагер, зокрема, з *Google* - становить частину означено вище процесу.

Актуалізація цього року проблеми впливу ІТ-технологій на суспільство зумовлено, насамперед, небаченим раніше підвищенням ризику втручання та маніпуляцій під час виборів тих чи інших представницьких органів. На цьому чиннику акцентували як Падді Косгрейв – використав приклад звинувачень на адресу Росії у маніпуляції громадською думкою під час виборів президента США, - так й Комісар Вера Йоурова під час виступу на *Web Summit 2018*, яка розширила цей контекст та послалась на

⁴⁷ Commissioner Jourov press speaking points on democracy at the digital age - 2018 Lisbon Web Summit Lisbon, 6 November 2018. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-18-6309_en.htm.

⁴⁸ World needs new rules for powerful tech: Web Summit chief. 6 November 2018. URL: <https://www.reuters.com/article/us-portugal-websummit/world-needs-new-rules-for-powerful-tech-web-summit-chief-idUSKBN1D61OI>.

скандал щодо *Cambridge Analytica*. Окрім цього, вона зауважила щодо потреби забезпечення громадянам вільного, безпечного та прозорого голосування під час виборів до Європарламенту у травні 2019 року. Виступ Комісара Йоурової є також реакцією і на суспільні настрої. Так, відповідно до соціологічного опитування «Євробарометр демократії» 73% респондентів стурбовані наявністю дезінформації в соціальних мережах у період напередодні виборів. Окрім цього, 81% висловились за прозорість соціальних мереж. Зокрема, щодо того, хто оплачує той чи інший політичний контент, та чіткого оголошення розмірів фінансової підтримки від політичних партій.

З огляду на зазначене доцільним є ознайомлення із узагальненням нещодавніх дій ЄК у означеній вище сфері та відповідними новими пропозиціями, що становить основний зміст названої вище промови на «*Web Summit 2018*». Пріоритетними напрямками для ЄК у регулюванні соціальних мереж наразі є такі:

1. прозорість: забезпечення прозорості політичної онлайн-реклами;
2. захист даних: поліпшення захисту персональних даних громадян;
3. кібербезпека: захист виборчого процесу та його учасників від кібератак;
4. співробітництво: вдосконалення взаємодії на національному та загальноєвропейському рівні з попередження та протидії можливим загрозам організації виборів до Європарламенту;
5. санкції: притягнення до відповідальності гарантуватиме дотримання норм виборчого законодавства.

Водночас, Комісар запропонувала зосередитись саме на захисті даних під час виборів та на санкціях щодо політичних партій країн-членів у разі порушення ними правил захисту даних виборців. Для вирішення проблем щодо зазначеного ЄК запропоновано рекомендації для ефективного захисту даних та посилення санкцій. Наприклад, санкції накладатимуться у разі саме навмисних дій з метою впливу на результати виборів та можуть становити 5% річного бюджету політичної партії або фонду, яких притягуватимуть до відповідальності.

Отже, як показує аналіз, час інтернет-анархії завершується. Європейські політики закликають усвідомити можливість і негативного впливу сучасних технологій на суспільні відносини. При цьому, Комісар Вера Йоурова, звертаючись до учасників «*Web Summit 2018*», наголошує, що за створення оптимальної моделі правового регулювання соцмереж відповідальними є також ІТ-корпорації. Приватно-державне партнерство у цій сфері сприятиме зміцненню стабільності демократії. Вера Йоурова закликала представників ІТ-індустрії замислитись над питанням про те, яким чином їхні корпорації здатні сприяти розвитку суспільства, яке дозволило їм отримати освіту, необхідну медичну допомогу, жити в умовах вільних ринків та справедливих політичних систем. Комісар підтримала ідею ІТ-середовища про запровадження присяги для технічних дизайнерів на кшталт клятви Гіппократа, першим правилом якої стане таке: не заподіювати шкоди та на перше місце ставити добробут людей. Варто усім разом створювати систему етико-правових норм, що забезпечать стійку довіру громадян до здобутків інформаційно-технологічної революції.

РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Жовтень – грудень 2018 р.

Редакційна колегія серії:
Гріненко О. О., Дмитрієв А. І.

Випуск підготували:
Ворошилова І. В., Данелія О. С., Кондратова А. М.,
Кузьменко Н. О., Кравчук І. В., Локшина Ю. В.,
Палій В. В., Телькінєна Т. Е.

Відповідальна за випуск:
Кондратова А. М.

Формат 60x90/16. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 4,13. Обл.-вид. арк. 4,94.

Оригінал-макет підготовлено в
Інституті законодавства Верховної Ради України
04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.